

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI
HEMŞİRELİK PROGRAMI

Nilay ÖZENİR

ÜNİVERSİTE SINAVINA HAZIRLANAN DEPREMZEDE
ÖĞRENCİLERİN DEPREM SONRASI TRAVMA DÜZEYLERİ
İLE SINAV KAYGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
BELİRLENMESİ: SAMANDAĞ ÖRNEĞİ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Gülzade UYSAL

İSTANBUL, Mayıs 2024

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI
HEMŞİRELİK PROGRAMI

Nilay ÖZENİR
(214003036)

ÜNİVERSİTE SINAVINA HAZIRLANAN DEPREMZEDE
ÖĞRENCİLERİN DEPREM SONRASI TRAVMA DÜZEYLERİ
İLE SINAV KAYGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
BELİRLENMESİ: SAMANDAĞ ÖRNEĞİ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Gülzade UYSAL

İSTANBUL, Mayıs 2024

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI
HEMŞİRELİK PROGRAMI

Nilay ÖZENİR
(214003036)

ÜNİVERSİTE SINAVINA HAZIRLANAN DEPREMZEDE
ÖĞRENCİLERİN DEPREM SONRASI TRAVMA DÜZEYLERİ
İLE SINAV KAYGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
BELİRLENMESİ: SAMANDAĞ ÖRNEĞİ

Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih :

Tezin Savunulduğu Tarih : 10.05.2024

Tez Danışmanı : Doç Dr. Gülzade UYSAL

Diğer Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Duygu SÖNMEZ DÜZKAYA

Dr. Öğr. Üyesi Ceren SONAKIN

İstanbul, Mayıs 2024

ÖZET

ÜNİVERSİTE SINAVINA HAZIRLANAN DEPREMZEDE ÖĞRENCİLERİN DEPREM SONRASI TRAVMA DÜZEYLERİ İLE SINAV KAYGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BELİRLENMESİ: SAMANDAĞ ÖRNEĞİ:

Bu araştırma, Hatay'ın Samandağı ilçesindeki depremzedeler arasında üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin deprem sonrası travma düzeyleri ile sınav kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma, Mayıs 2023- Haziran 2023 tarihleri arasında Hatay'ın Samandağı ilçesinde çadır kentte oluşturulmuş dersanelerde sınava hazırlanan öğrencilerle yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Veriler, araştırmacılar tarafından literatür ışığında hazırlanan, öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini içeren 18 sorudan oluşan “Soru Formu”, “Deprem Sonrası Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği” ve “Sınav Kaygısı Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Ölçeklerin Türkçe’ye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapmış olan yazarlarla ölçeğin kullanılması için gerekli izinler alınarak, yüz yüze anket yöntemi kullanılarak toplanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %60'si kız öğrencilerden oluşmakta olup toplam öğrencilerin ortalama yaşları 17,82 olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin %41,7'si 12.sınıf öğrencisi olmakla beraber, öğrencilerin %59'unun sosyal güvencesi olmadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %47'si gelirlerinin giderlerine eşit olduğunu ifade etmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun evde bulunduğu ve yarısından fazlasının da bir yakını kaybettikleri görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin aile tipi, sosyal güvence, anne çalışma durumu değişkenleri ile DSTDBÖ puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüş ($p>0,05$), öğrencilerin aile tipi, sosyal güvence, anne ve baba çalışma durumu değişkenleri ile sınav kaygı puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamsız olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre incelendiğinde; kız öğrencilerin sınav kaygısı erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu ($p<0,05$), öğrenim gördükleri sınıfa bakıldığında mezun öğrencilerin 11. ve 12. sınıflara göre sınav kaygısının daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,01$). Ayrıca sosyoekonomik yönünden incelendiğinde de, gelir düzeyi düştükçe öğrencilerin sınav kaygılarının yükseldiği görülmüştür.

Sonuç olarak, deprem sonrası travma düzeyinin sınav kaygısı üzerinde istatistiksel olarak

anlamalı bir yordayıcı olduğunu göstermektedir ($p<0,001$). Bu bulgular sonucunda, depremzede öğrencilerin deprem sonrası travma düzeyi arttıkça sınav kaygı düzeyleri de artmaktadır. Bu sebeple sınav kaygısının anlaşılması ve desteklenmesi için hem rehberlik profesyonellerine hem sağlık profesyonellerine gereksinim duyulmaktadır.

Anahtar kelimeler: Travma sonrası stres, travma sonrası büyüme, deprem, doğal felaketler, başa çıkma, sınav kaygısı, eğitim, hemşirelik

ABSTRACT

DETERMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN POST-EARTHQUAKE TRAUMA LEVELS AND EXAM ANXIETY AMONG EARTHQUAKE-AFFECTED STUDENTS PREPARING FOR UNIVERSITY ENTRANCE EXAMS: A CASE STUDY OF SAMANDAĞ

This research was conducted to examine the relationship between post-earthquake trauma levels and exam anxiety among students preparing for university entrance exams among earthquake victims in Samandağ. The research was conducted face-to-face with students preparing for the exam in tent camps established in Hatay Samandağı between May 2023 and June 2023. Data were collected using a "Questionnaire Form" consisting of 18 questions prepared by the researchers in light of the literature, "Post-Earthquake Trauma Level Determination Scale," and "Exam Anxiety Scale." The scales were adapted to Turkish, and permission to use the scale was obtained from the authors who conducted the validity and reliability study, and data were collected using face-to-face survey method.

Sixty percent of the students participating in the research were female, and the average age of the total students was found to be 17.82. Forty-one point seven percent of the students participating in the research were 12th-grade students, and 59% of the students stated that they did not have social security. Forty-seven percent of the students participating in the research stated that their income was equal to their expenses. It was observed that the majority of the students participating in the research were at home, and more than half of them had lost a relative. There was no significant difference between the types of families, social security, mother's working status variables, and post-earthquake trauma level determination scale scores of the students ($p>0.05$), and it was determined that the difference between the types of families, social security, mother's and father's working status variables, and exam anxiety scores of the students was statistically insignificant. When examined according to the genders of the students; it was determined that the exam anxiety of female students was higher than that of male students ($p<0.05$), and when examined according to the grades they attended, it was determined that the exam anxiety of graduate students was higher than that of 11th and 12th graders ($p<0.01$). Also, when examined socioeconomically, it was observed that as the income level decreased, the exam anxiety of the students increased.

As a result, the analyses conducted in our study show that the post-earthquake trauma level is

a statistically significant predictor of exam anxiety ($p<0.001$). As a result of these findings, it is necessary for both guidance professionals and healthcare professionals to understand and support exam anxiety.

Keywords: Post-traumatic stress, post-traumatic growth, earthquake, natural disasters, coping, exam anxiety, education, nursing

ÖNSÖZ

Bir Hatay'lı olarak yaşadığım böylesine büyük bir felaketin bende yarattığı manevi hasarlar sonucunda hazırlamış olduğum tez çalışmamı, başlamadan, bırakmayı düşünürken, bitirebileceğime inanıp, beni cesaretlendirirken, sahip olduğu tüm bilgi, beceri, hoşgörü ve sabrı bana göstererek tezimin her saniyesinde bana tüm desteğini gösteren saygı değer Hocam Doç. Dr. Güلزade Uysal'a,

Kendisi de LGS sınavına hazırlanırken kendi stresini bana göstermemeye çalışırken, bana destek olan kendisi küçük yüreği büyük canım kızım Emira Elfida Özenir'e ve hayatımın her bir anında her zaman yanımda ve arkamda duran Eşim Erdal Özenir ve canım aileme,

Yüksek lisans eğitimimiz boyunca aynı yolda beraber gidip geldiğimiz her acaba mı dediğim anda, sen yaparsın Nilay abla diyen canım arkadaşım Esmâ Şeker'e,

Bütün bunların yanında 6 Şubat sabahı yaşadıkları tüm bu felaketlere rağmen kendi acılarını unutmaya çalışırken bir yandan da yeni nesillere tüm bu olumsuzlukların içinde başarının olabileceğini anlatmaya çalışıp nasıl başaracaklarını öğretirken anket çalışmalarımda hep yanımda olan ve benden desteklerini esirgemeyen, değerli Samandağ gönüllü öğretmenleri, öncelikle canım kardeşim Mehmet Harman, can dostum Onur Uzun ve diğer öğretmen arkadaşlarımız Mert Aslan, Cuma Paşa, Onur Özçelik, Fırat Can, Tayfun Karataş ve diğer tüm Samandağ öğretmenlerine,

Ve en önemli kısım siz Samandağ ilçesinin en nadide parçaları Samandağ ilçesinin öğrencileri, hem naif hem cesur yürekleri, tüm olumsuzluklara rağmen hayata tutunmaya çalışırken, bunca zorluklarla savaşılmaya çalışırken, kendi hayatınız için bir adım atmaya çalışırken benim çalışmama destek verdiğiniz için sizlere sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET.....	5
ABSTRACT.....	7
ÖNSÖZ.....	9
TABLolar LİSTESİ.....	12
ŞEKİL LİSTESİ.....	13
KISALTMALAR.....	14
1. GİRİŞ ve AMAÇ.....	15
2. GENEL BİLGİLER.....	17
2.1 Travma Sonrası Stres Bozukluğu.....	17
2.1.1 Travma Kavramı.....	17
2.1.2 Travma Sonrası Stres Bozukluğu.....	18
2.1.2.1 Travma Sonrası Stres Bozukluğu Epidemiyolojisi.....	21
2.1.2.2 Deprem ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu.....	21
2.1.2.3 Travma Düzeyleri.....	23
2.2 Deprem ve Etkileri.....	24
2.2.1 Dünya’da ve Ülkemizde Yaşanan Depremler.....	24
2.2.2 Deprem Travması.....	25
2.2.3 Depremın Eğitim ve Öğretime Etkileri.....	26
2.2.4 Deprem Travmasının Öğrenciler Üzerindeki Etkileri	28
2.3 Kaygı.....	29
2.3.1 Kaygı ve Kaygının Belirtileri.....	29
2.3.2 Kaygının Etkileri.....	30
2.3.3 Sınav Kaygısı.....	32
2.3.4 Sınav Kaygısının Öğrenciler Üzerindeki Etkisi.....	32
2.4 Depremde Hemşirenin Rol ve Sorumlulukları.....	33
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	35
3.1 Araştırmanın Amacı ve Tipi.....	35
3.2 Araştırmanın Değişkenleri ve Soruları.....	35

3.2.1 Araştırmanın Değişkenleri.....	35
3.2.2 Araştırmanın Soruları.....	35
3.3 Araştırmanın Yeri ve Zamanı.....	35
3.4 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	36
3.5 Verilerin Toplanması.....	36
3.5.1 Veri Toplama Süreci.....	36
3.5.2 Veri Toplama Formları.....	36
3.6 Araştırmanın Etik ve Yasal Yönleri.....	37
3.7 Araştırmanın Değerlendirilmesi.....	37
3.8 Araştırmanın Sınırlılıkları ve Güçlükleri.....	38
4. BULGULAR.....	39
5. TARTIŞMA.....	48
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	56
6.1 Sonuçlar.....	56
6.2 Öneriler	57
KAYNAKÇA.....	58
EKLER	67

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Üniversite Sınavına Hazırlanan Öğrencilere ve Ailelerine İlişkin Bazı Tanıtıcı Özelliklerin Dağılımı.....	39
Tablo 2. Öğrencilerin Depreme ve Sınava Hazırlığa İlişkin Bazı Tanıtıcı Bilgilerin Dağılımı.....	40
Tablo 3. Öğrencilerin Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeği (DSTDBÖ) ve Sınav Kaygı Ölçeği Puan Ortalamaları.....	41
Tablo 4. Öğrencilerin Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeği Puan Ortalamalarının Bazı Sosyodemografik Özellikler ile Karşılaştırılması.....	41
Tablo 5. Öğrencilerin Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeği Puan Ortalamalarının Depreme ve Sınava Hazırlığa İlişkin Bazı Özellikler ile Karşılaştırılması	42
Tablo 6. Çocukların Sınav Kaygı Ölçeği Puan Ortalamalarının Bazı Sosyodemografik Özellikleri ile Karşılaştırılması	44
Tablo 7. Öğrencilerin Sınav Kaygı Ölçeği Puan Ortalamalarının Depreme ve Sınava Hazırlığa İlişkin Bazı Özellikleri ile Karşılaştırılması	45
Tablo 8. Öğrencilerin Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeği Puan Ortalamaları ile Sınav Kaygı Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki.....	46
Tablo 9. Öğrencilerin Sınav Kaygı Puanlarını Yordayan Deprem Sonrası Travma Düzeylerine İlişkin Regresyon Analizi.....	46

ŞEKİLLER

Şekil 1. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Yaşanan Büyük Çaplı Depremler.....24

KISALTMALAR

APA – American Psychological Association

PTSD - Post Travmatik Stres Bozukluğu

MEB – Milli eğitim Bakanlığı

KYK – Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu

TSS – Travma Sonrası Stres

TSSB – Travma Sonrası Stres Bozukluğu

DSM – The Diagnostik and Statistical manuel of Mental Disorders

DSTDBÖ – Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeği

SBB – Strateji ve Bütçe Başkanlığı

1. GİRİŞ ve AMAÇ

Doğal afetlerin meydana gelmesi günlük hayatın birçok yönden etkilenmesine neden olmaktadır. İlk olarak, doğal afetler can kaybına ve dolayısıyla insan sermayesinin kaybına neden olurken, ikinci olarak ise doğal afetler, evler, araçlar ve altyapı gibi fiziksel sermayelere zarar verebilmektedir (Marangoz, 2023). Ülkemizde Merkez üssü Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçelerinde 06.02.2023 günü 04:17 ile 13:24 saatlerinde 7.7 ve 7.6 şiddetlerinde iki büyük deprem meydana gelmiştir (AFAD, 2023). Bunun yanında 20 Şubat 2023 saat 20:04'te Merkez üssü Hatay'ın Yayladağı ilçesinde 6.4 şiddetinde deprem olmuştur (SBB, 2023). Depremi gerçekleştirildiği alanlarda 1900 yılından bu zamana kadar 6.0'ın üzerinde deprem olmamıştır (AFAD, 2023). Belirtilen depremler bölgede 11 ilde ağır yıkımlara neden olmuştur. Depremler kapladığı alan ve şiddetleri açısından incelendiğinde yakın dönemde eşi benzeri görülmemiş bir felaket olarak nitelenmektedir. Bölgede yaşanan depremler neticesinde 48.000'in üzerinde insan yaşamını yitirmiş, 500.000'in üzerinde yapı hasar almış, alt yapı ve enerji hatları zarar görmesiyle beraber, bölgede ciddi derecede maddi kayıplar yaşanmıştır (SBB, 2023). Bu kadar ciddi kayıplar sonucunda üniversite çağındaki gençler, afetlerin olumsuz etkilerini hissedenden önemli bir grup olarak öne çıkmıştır (Ertaş, 2023). Üniversiteye hazırlık döneminde olan öğrenciler, sadece akademik kaygılarla değil, aynı zamanda doğal afetlerin getirdiği travmatik deneyimlerle de mücadele etmek zorunda kalmaktadır (Lizuka, 2022). Bu bağlamda, depremzedeler arasında yer alan üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin, deprem sonrası travma düzeyleri ile sınav kaygıları arasındaki ilişkiyi anlamak önemlidir (Thorup ve Charania 2019).

Depremler, yaşanan coğrafi bölgeye ve etkilediği toplumun yapısına bağlı olarak farklı düzeylerde travma yaratabilmektedir. Özellikle depremlerin şiddetli olduğu bölgelerde yaşayan bireyler, sıklıkla travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) gibi psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedirler (Kurt ve Gülbahçe, 2019). Bu travmatik deneyimler, kişinin günlük yaşamını etkileyebileceği gibi, akademik performansını da olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Uyar ve Ark., 2023). Üniversite sınavına hazırlanan öğrenciler, zaten yüksek düzeyde akademik stres ve kaygıyla başa çıkmak durumunda iken bir de, yaşanan bir doğal afetin etkileriyle baş etmek, öğrencilerin sınav kaygılarını daha da artırabilir ve akademik performanslarını olumsuz yönde etkileyebilir (Kurt ve Gülbahçe, 2019). Ancak, deprem sonrası travma düzeyleri ile sınav kaygıları arasındaki ilişkinin net bir şekilde belirlenmesi ve bu konuda yapılan çalışmaların literature katkı sağlaması gerekmektedir (Ünüvar, 2023).

Gerçekleştirilen bu araştırma ile üniversite sınavına hazırlanan depremzede öğrencilerin deprem sonrası travma düzeyleri ile sınav kaygıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmış olup, elde edilen bulgular doğrultusunda eğitimciler, rehberlik profesyonelleri, psikologlar ve sağlık profesyonelleri için önemli bir temel oluşturmak ve hem eğitim hem de sağlık profesyonellerinin, bu öğrenci gruplarına daha etkili destek olmaları ve duygusal ihtiyaçlarına daha iyi yanıt vermeleri amacıyla özelleştirilmiş stratejiler geliştirmelerine yardımcı olmalarını sağlanması hedeflenmiştir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1 Travma Sonrası Stres Bozukluğu

2.1.1 Travma Kavramı

Travma, insan hayatında en çok karşımıza çıkmaya başlayan kelimeler arasında yerini almaya başlarken, insan hayatında kişinin en fazla stres düzeyini de arttırmaya neden olan tanımlamalardan olmaya başlamıştır. Bununla beraber, günlük yaşam rutinimizin bozulmasına, beklenmeyen ve ani gelişen, panik yaratan ve kişide kaygıya neden olan, insanın algılama düzeyini bozup, olayları anlama ve yorumlama süreçlerinin bozulmasına neden olan durumlar, travmatik olaylar olarak tanımlanmaktadır. İnsanın yaşadığı bir sürü olay, kişide travmaya örnek oluşturabilmektedir; kişinin yaşamış olduğu, fiziksel veya psikolojik şiddet, deprem, sel gibi doğal afetleri yaşamış olmak ve bunlara benzer bir sürü örnek kişide travma oluşmasına neden olabilmektedir (DBE, 2023).

Psikolojik sorunların temelinde yaşanan travmalara bağlı olduğu görüşleri her ne kadar 1880’li yıllara dayansa da, Psikiyatri bölümünde Travmanın tanı olarak kabul görmesi, 19. Yüzyılın ikinci yarısını bulmuş olup, 1980’de Amerikan Psikiyatri Derneği (APA), travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) tanısına DSM III’de (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder) yer vermeye başlamıştır (Özen, 2017; Alpay ve Çelik 2022).

İnsanın yaşadığı travmaların sistematik incelenmesi, davranış bilimleri alanlarından sonra psikolojide incelenmeye başlanmıştır (Kaya, 2019).

Travma üç başlık altında bölümlendirilmiştir (Gülyol, 2023)

1-İnsanın kendisinin bilinçli ve kısıtlı olarak oluşturdukları, mesela taciz, terör, savaş ve işkence gibi durumlar.

2-İnsanın isteği dışında gelişip kaza sonucu meydana gelenler, örneğin iş veya trafik kazaları gibi durumlar.

3-Doğal yıkımlar, örnek olarak gösterilebilecek doğal afetler, yangınları, depremler, seller, fırtınalar ve tsunamiler gibi durumlar.

Bununla beraber, travmaya bağlı olarak gelişen psikolojik durumlarla ilgili yapılan araştırma ve çalışmalar her zaman aynı tempoda devam etmediği, kimi zaman çalışmalar hız kazanırken, kimi zaman da durağanlık göstermiş olduğu görülmüştür. Çalışmaların ilerleme durumları günün

şartlarına bağlı olarak değişiklik göstermiştir (Kaya, 2019). Bunlarla beraber kişinin travma deneyimleri, insanoğlu ve doğal kaynaklı afetler ile birlikte savaş sonrası travmalarla yüzleşip kabullenmek de kişinin yaşadığı zorluklar insan travmasını kabullenmeyip reddetmesine sebep olabilmektedir (Kaya,2019).

Travma deneyimleri, bireyin kendilik algısını etkilemekle kalmayıp, toplumla olan ilişkilerini de etkiler. Bu deneyimler, kişinin dünyaya dair temel algılarını zarara uğratabilir. Travmaya maruz kalan bireylerde bilişsel işleme yapılarında önemli değişiklikler görülür. Algılama süreçleri bu değişimlerden etkilenecek yeniden düzenlenir. Travma sadece düşüncelerimizi değil, düşünme yeteneğimizi de olumsuz etkileyebilir. Bireyler genellikle tanıdık ve öngörülebilir yaşantıları benimser ve bu yaşantılara dair anıları içselleştirir. Ancak, travma deneyimlerine sahip bireylerin zihninde, bu deneyimler ve travmaya dair unsurlar, diğer yaşantılara rağmen kalıcı olabilir (Mert, 2024).

2.1.2 Travma Sonrası Stres Bozukluğu

Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), bireyin psikolojik veya fiziksel bütünlüğünü tehdit eden bir travma yaşaması veya tanık olması sonucunda gelişen bir psikiyatrik rahatsızlık (İlhan, 2023) olarak tanımlanırken, Amerikan Psikiyatri Birliği'nin tanımlamasına göre TSSB, Kişilerin yaşadıkları olumsuz olaylar sonucunda kişilerde oluşan, kaçınma davranışların gözlenmesi, olumsuz bilişsel ve duygu durum değişiklikleriyle birlikte, uyarılma,çekinme ve korkma gibi durumların,klinik olarak bir aydan fazla süren ve artması devam eden olgular olarak tanımlanmıştır (APA, 2014). Bu durumlarda da, travma sonrası stres bozukluğu gibi ruhsal bozukluklar gelişebilir (Söğütlü, 2024). Travma sonrası stres bozukluğun (TSSB) en genel haliyle, insanların yaşadıkları doğal afetler, felaketlerle sonuçlanan kazalar, terör savaş gibi olayların yanında kişilerin cinsel ya da psikolojik saldırılar sonucunda kişilerde oluşan psikolojik bozuklukluk olarak tanımlanır (Mega, 2020).

Travmatik olayların etkileri çeşitli faktörlere bağlı olarak değişir. Ancak, şiddetli olaylar, sürekli tehdit, zayıf destek sistemleri veya ikincil stres faktörleri gibi durumlarda psikiyatrik hastalıkların ortaya çıkma riski artar (Söğütlü,2024). Travmatik olaylar genellikle kişilerin zihinsel ve fiziksel sağlıkları üzerinde önemli derecede olumsuz etkiler oluşturabilmektedir. Travmatik olayların etkileri arasında TSSB, en yaygın ve insan sağlığı için en endişe verici psikolojik sorunlardan biridir (Zhou ve ark., 2020). Ancak, etkili destek sistemleri, erken tanı ve tedavi yöntemleri intihal oranını düşük tutabilir, böylece olumsuz etkiler minimize edilir ve

bireylerin iyileşmesi desteklenir (Söğütü,2024). Bu bozukluk, bilişsel, duygusal, davranışsal ve sosyal düzeyde çeşitli bozuklukları içerir. TSSB, travmatik olayı yeniden yaşama, bilişsel ve duygusal değişiklikler, artan uyarılma, aşırı tepkisel davranışlar ve işlevsel bozulma gibi belirtilerle karakterizedir (APA, 2014; İlhan, 2023).

Ruhsal travmalar, bireylerin yaşadığı stres verici durumlarla ruhsal olarak baş etme kapasitesi arasındaki kritik dengesizlik olarak tanımlanır ve etkileri genellikle daha uzun sürer. DSM-V'e göre, travma sonrası stres bozukluğu tanısı için belirtiler arasında artan uyarılma ve tepkisellik, travmayla ilişkili uyarıcılardan kaçınma, travma hatıralarının yeniden deneyimlenmesi, travma sonrası duygu ve bilişsel değişimler bulunmalıdır (Aykut, 2020). 19. yüzyılda travmatik nevroz olarak incelenmeye başlanan TSSB günümüzde DSM-5'te 390.81 tanı kodu ile ve ICD'de ise F43.10 tanı koduyla yer almaktadır (Mega, 2020).

Uzun yıllardır üzerinde çalışılıp farklı yıllarda yapılan çalışmalar sonucunda, ulaşılan verilerle, DSM'nin 1987-2000 yılları arasındaki baskılarla geliştirilen DSM-5'te tanı kriterleri son şeklini almıştır (Alpay ve Çelik, 2022). DSM-5 kitabında Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) 5 tanı ölçütüne sahiptir (Karakaya,2023). DSM-5'e göre 6 yaşından büyük çocuklar, ergenler ve yetişkinler için travma sonrası stres bozukluğu kriterleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir. (APA 2022).

A Ölçütü; bu ölçütte aşağıdaki yollardan biriyle veya birden fazlası ile, gerçek ya da bireyin gözünü korkutan şekilde ölümle, ağır yaralanmalar deneyimlemiş olması veya cinsel istismara maruz kalmış olması ile ilgili durumlarla tanı kriterlerini içerir (APA 2022).

- Kişinin travmatik olayı/olayları doğrudan kendisinin deneyimlemesi.
- Başkalarının kişilerin maruz kaldığı olaylara doğrudan tanıklık etmesi.
- Kişinin, kendi aile yakınlarından birinin ya da yakın bir arkadaşının başına travmatik olayın/olayların geldiğini öğrenmesi.
- Kişinin aile üyelerinden birilerinin veya arkadaşının tehlikede veya ölüm tehdidinde olması gibi durumlar, bireyin maruz kaldığı olayların, şiddet veya kaza sonucu başına gelmiş olması.
- Travmatik olayın/olayların caydırıcı ayrıntılarına tekrar tekrar veya aşırı maruz kalma durumlarını deneyimlemesi.

B Ölçütü: Kişinin travmatik durumlara maruz kaldıktan sonra başlayan, maruz kalınan travmatik olaylar ile alakalı aşağıdaki saldırı belirtilerinin bir yada birden fazlasının var olması durumu ile belirlenen tanı kriterlerini içerir (APA 2022).

- Kişinin yaşanmış travmatik olayları istemsizce tekrar tekrar üzücü anıların varlığı.
- Travmatik olaylarla alakalı İçeriği ve/veya da duygulanımı travmatik olay/olaylar ile ilişkili, yineleyici sıkıntı veren düşler.
- Bireyin travmatik olay/olaylar tekrarlıyormuş gibi hissettiği veya davrandığı disosiyatif tepkilerin oluşması.
- Kişinin yaşadığı travmatik olaylarla ilgili veya travmatik olayları hatırlatıcı uyaranlarla karşılaşma karşısına gelmesi ile uzun süren ve yoğun psikolojik sıkıntılar yaşaması ve olaylara fizyolojik tepkilerin verilmesi.

C Ölçütü: aşağıda verilen belirtilerden bir veya birden fazlasının olması durumunda travmatik durumlardan sonra kendini gösteren, travmatik olaylarla alakalı dürtülerden kaçınma durumları ile belirlene tanı kriterlerini içerir (APA 2022).

- Travmatik durumlarla alakalı veya travmatik durumlarla yakından ilgili, kişiye rahatsızlık veren hatıralar, duygu ve düşüncelerden uzaklaşmaya çalışma.
- Kişinin yaşadığı travmatik durumları ilgilendiren, olayları hatırlatacak iç ve dış uyaranlardan kaçınma durumları.

D Ölçütü: Kişide aşağıdaki belirtilerden ikisinin veya daha fazla belirtinin olmasıyla belirlenen, travmatik olayların kendini göstermesinden sonra başlayan veya kötüleşen, travmatik olaylarla alakalı duygu ve düşüncelerde olumsuz değişikliklerin olması ile ilişkili tanı kriterlerini içerir (APA 2022).

- Travmatik olayların önemli zamanlarını hatırlayamama durumları
- Kendisi, başkaları veya dünya hakkında kalıcı ve abartılı olumsuz inançlar veya beklentiler içinde olma durumları
- Travmatik olayın/olayların nedeni veya sonuçları hakkında bireyin kendisini veya başkalarını suçlama durumları
- Önemli faaliyetlere olan ilginin veya katılımın belirgin şekilde azalma durumları
- Başkalarından kopukluk veya yabancılaşma duyguları
- Sürekli bir biçimde, olumlu duygular yaşayamama durumları

E Ölçütü: Aşağıdakilerden ikisi (ya da daha çoğu) ile belirli, travmatik olayın/olayların ortaya çıkmasıyla başlayan ya da kötüleşen, travmatik olay/olaylar ile ilişkili, uyarılma ve tepki gösterme biçiminde belirgin değişiklikler olması ile belirlenen tanı kriterlerini içerir (APA 2022).

- Etrafındaki kişi veya nesnelere, saldırma, öfkeli davranışlar veya öfke patlamalarının yaşanması

- Tereddütsüz davranma veya kendine zarar veren tepkilede bulunma durumları, Her an tetikte olma durumları
- Olaylara karşı abartılı tepkilerin verilmesi
- Kişide odaklanma sorunlarının görülmesi
- Uyku bozuklukların yaşanması durumları

F Ölçütü: Var olan bozuklukların süresinin (B, C, D ve E ölçütleri) bir aydan fazla sürmesi.

G Ölçütü: Var olan rahatsızlığın, klinik olarak artık yüksek düzeyde sıkıntılara yada mesleki, sosyal veya kişinin diğer ehemmiyetli işleyiş sahalarında bozulmalara neden olur.

H Ölçütü: Var olan rahatsızlığın bir maddenin (örneğin ilaç, alkol) veya başka bir tıbbi durumun fizyolojik etkilerine atfedilemez.

Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB), fiziksel ve ruhsal bütünlüğü tehdit eden ciddi bir travmatik olay yaşayan veya tanıklık eden kişilerde görülebilir. Bu kişilerin tepkileri arasında dehşete düşme, aşırı korku ve çaresizlik bulunabilir. Travmatik olaylar çeşitli felaketler, saldırılar, işkence, doğal afetler ve kazalar gibi durumlar olabilir. Bu bozukluk felaketler sonrasında en yaygın ve güçlü psikopatolojik gelişme olarak karşımıza çıkar ve travmatik olaylar sonrasında en sık rastlanan psikiyatrik bozukluktur (Binay ve Başgül, 2022).

2.1.2.1 Travma Sonrası Stres Bozukluğu Epidemiyolojisi

Travma sonrası stres bozukluğunun (TSSB) epidemiyolojik olarak incelendiğinde kesin veriler elde edilmemektedir. Çünkü TSSB'ye neden olan stres kaynaklarının toplumdan topluma değişiklik göstermekle beraber tanı ölçütleri kullanımı da değişkenlik göstermektedir. Bu nedenle, prevalans oranları farklılık gösterebilir. Araştırmalara göre, yaşam boyu TSSB prevalansı %1 ile %14 arasında değişmekle beraber, risk altındaki gruplarda bu oran %58'e kadar çıkabilmektedir (Gülbahçe,2019). Bireylerin hayatları boyunca en az bir travmatik olaya maruz kalma olasılığı %80-100 arasında tahmin edilmektedir. Cinsiyet faktörüne göre, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) riski kadınlarda erkeklere göre 2 katından fazladır, kadınlarda %10,4-19 arasında iken erkeklerde %5-10 aralığındadır. Kadınlarda başlıca travma nedenleri genellikle cinsel saldırılar iken, erkeklerde daha çok kaza olayları gözlemlenmektedir (Sert, 2022).

2.1.2.2 Deprem ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu

Deprem gibi ciddi travmatik olaylar, sağ kalanların çoğunun bedensel yaralarının yanı sıra psikolojik travma yaşamasına neden olmaktadır. Ancak, bu tür travmatik olayların psikolojik

etkileri her bireyde aynı derecede olmayabilir. Bireylerin travmatik olayları algılama ve tepki verme şekilleri ile baş etme mekanizmaları farklılık gösterebilir. Ayrıca yaş ve önceki deneyimler gibi faktörler, tepkilerin farklılık göstermesine neden olabilir (Korucu, 2023).

Deprem gibi travmatik bir yaşantı, kişinin duygu durumunda değişikliğe neden olduğu gibi bilişsel fonksiyonlarında bozulmalara neden olabilmektedir. Deprem sonrasında kişi, halsizlik, dalgınlık gibi belirtilerle beraber, duygusal tepkisizlik gibi duygu durum belirtileri gösterebilmektedir. Kişi çevrede olup bitenleri algılamada zorluk yaşadığı gibi, çevresiyle kendini algılamada da sıkıntılar yaşayabilmektedir. Deprem gibi afetlerde yaşanan, negatif duygulardaki yoğunluk sebebiyle, duygusal hissizlik ve olaylar karşısında donup kalma, kişiyi erken dönemde negatif duygular kaşısında kişiyi koruma altına alma gibi bir görev görebildiği gibi, bu negatif belirtiler kişinin olumlu duygularını hissetmesini engelleyebilmektedir (Sönmez, 2022).

Depremde etkilenen kişilerin hangi düzeyde olaydan etkilendiğini belirlemek genellikle olayların merkezine yakınlıklarına göre değerlendirilir. Doğrudan depreme maruz kalanlar, enkaz altında kalanlar, yakınlarını kaybedenler, yaralananlar ve yaşadıkları ortamda fiziksel ve sosyal olarak, büyük değişimler yaşayanlar duygusal olarak daha fazla etkilenebilir. Bununla birlikte, afet bölgesinde tanıdığı ve yakınları olanlar, duruma tanıklık edenler (görevli veya gönüllü), destek olanlar ve yardım ederek durumun içinde olan toplumun büyük çoğunluğu da etkilenir. Bu değerlendirmeler, afetin yaşamı etkilediği düzeyi anlamak ve yardım hizmetlerini yönlendirmek için önemlidir (Yıldız ve ark. 2023). Depremi şiddetine bağlı olarak, depremi yaşayan bireylerin gösterdikleri tepkilerin şiddetlerin boyutu kişiden kişiye farklılık göstermekle beraber kişilerde görülen belirtiler, fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel tepkiler şekillerinde gruplandırılabilir. (Okumuş, 2023). Bu gruplandırılan tepkiler aşağıdaki şekilde sınıflandırılmaktadır.

Duygusal Tepkiler: Çaresizlik, Şok, öfke, korku, öfke, yas, umutsuzluk, suçluluk ve utanma gibi duygusal tepkilerle karakterizedir. Ayrıca, duygusal küntlük ve duygusal tepkilerde artış da görülebilir.

Bilişsel Tepkiler: Kafa bulanıklığı, oryantasyon zorluğu, odaklanma güçlüğü, konuşma zorluğu, unutkanlık, kendini suçlama ve huzursuz verici görüntülerin ve anıların sürekli hatırlanması gibi bilişsel tepkiler görülebilmektedir.

Fiziksel Tepkiler: Uyku düzenlikleri, yorgunluk, gerginlik, huzursuzluk, irkilme, bulantı çarpıntı, iştahsızlık ve cinsel istekte istelikte değişiklik gibi fiziksel tepkiler ortaya

çıkabilmektedir.

Sosyal Tepkiler: Bireyin kendini yalnız hissetmesi, kendine olan güvensizliğin artması, kendini dışlanmış hissetmesi, içine çekilme, olaylara ve çevreye karşı tahammülsüzlük, olduğundan fazla kontrolcü olma ve olaylarla çevreye karşı yargılayıcı olma gibi sosyal tepkiler görülmektedir.

2.1.2.3 Travma Düzeyleri

Travma düzeyleri birincil ve ikincil travma düzeyi olarak incelenebilir (Özkök, 2020). Travmayı kişinin direkt kendisinin yaşayıp deneyimlemesi sonucunda yaşadığı ruhsal rahatsızlık birincil travma diye tanımlanır. İkincil travma ise kişinin travmaya direkt kendisinin yaşamayıp, başkalarının yaşadığı durumların ve olayların etkisi altında kalarak etkilenmesi sonucunda yaşadığı duygu durum değişikliğidir. (Gülyol, 2024)

Birincil Travma

Birincil travmatizasyon, mağdur olan kişinin doğrudan bir stres kaynağına maruz kalması ve bu deneyime tepki göstermesidir (Özkök, 2020; Gülyol, 2024). Travma sonrası stres bozukluğu, bu tür bir travmatik deneyimin sonucunda ortaya çıkan reaksiyonlarının incelendiği bir alan olarak değerlendirilir. Bu durum, travmatik olayın doğrudan etkilerini ve mağdurun bu etkilere nasıl tepki verdiğini anlamak için önemlidir (Özkök 2020).

İkincil Travma

İkincil travmatik stres, fiziksel veya psikolojik olarak zarar gören kişilerle çalışanların yaşadığı bir tür strestir. Bu durum, "şefkat yorgunluğu" olarak da adlandırılır (Altan, 2020; Kaya, 2020). İkincil travmatik stres, başka bir kişinin travmatik bir olayı yaşamasıyla ilgili bilgi edinmenin sonucunda ortaya çıkan duygusal ve davranışsal tepkileri içerir (Özkök, 2020; Kaya, 2020; Durdyeva ve Erbay, 2021; Gülyol, 2024). Bu kavram, yardım verenlerin travma hikayeleriyle yoğun şekilde etkilenmesini tanımlar (Kaya,2020). Başka bir ifade ile, ikincil Travma etkileri, olaylarla doğrudan olmayan bir şekilde yani; "doğal yollarla olmadan ve belirli sonuca bağlı olarak kendini gösteren" stres faktörleridir (Doğan, Keskin ve Dönmez, 2021). Yani ikincil travmatik stresin belirtileri genellikle hızlı bir şekilde başlar ve belirli bir olayla ilişkilidir. Bu belirtiler arasında korku, uyku problemleri ve travmatik olayla ilgili görüntülerden kaçınma gibi unsurlar yer alabilir. Bu belirtiler, bir kişinin başka birinin travmatik deneyimine maruz kaldığı zaman ortaya çıkabilir ve zamanla daha da şiddetlenebilir (Orhan, 2020).

2.2 Deprem ve Etkileri

2.2.1 Dünya’da ve Ülkemizde Yaşanan Depremler

Ülkemiz sınırlarının %93’ü deprem topraklarından oluşmakla beraber, ülkemizde meydana gelen doğal afetler incelendiğinde, kişilerin %58 oranında en çok etkilendiği doğal afet türü depremlerdir (Altınsoy, 2020). Tablo 1’de, ülkemizde gerçekleşen yüksek düzeydeki depremlerin sosyal ve de ekonomik alanlarda oluşturduğu zararları gösteren verilere yer verilmiştir. Bu afetler, can ve yaralı sayıları yönünden önemli sayılabilen verileri sunmaktadır (Gürer, 2023).

Şekil 1. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Yaşanan Büyük Çaplı Depremler

Yıl	Yer	Can Kaybı	Yaralı
1966	Muş-Varto Depremi	2.394	1.489
1970	Kütahya-Gediz Depremi	1.086	1.260
1975	Lice Depremi	2.385	3.339
1976	Çaldıran/Muradiye Depremi	3.840	497
1983	Erzurum/Kars Depremi	1.155	1.142
1992	Erzincan	653	3.850
1999	İzmit Depremi	17.480	43.953
1999	Düzce Depremi	763	4.948
2011	Van Depremi	644	1.966
2020	Elazığ Depremi	44	1.607
2020	Ege Denizi (İzmir) Depremi	117	1.034
2023	Kahramanmaraş Depremleri	~60.000	~107.204

Kaynak: <https://deprem.afad.gov.tr/depremkatalogu>

6 Şubat 2023’de Anadolu’nun güney-güneydoğusunda, Kahramanmaraş merkezli, saat 04:17 ve 13:24 saatleri arasında ortalama 9 saat arayla, Türkiye’nin komşu ülkesi Suriye’nin kuzey kesimleri ile birlikte Türkiye sınırları içinde 11 ilden Hatay, Adana ve Adıyaman çevrelerini büyük ölçüde etkileyen 2 büyük deprem meydana geldi. Bu depremler, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en büyük depremi olarak kaydedildi (Akıncı, 2023). Meydana gelen depremlerin sonrasında binalarla beraber tüm yapılarda ve çevreslerinde büyük tahribata neden olmasıyla birlikte, depremden sağ veya hafif yaralı kurtulanların barındırılma faaliyetleri zorlu bir süreç yaşanması ile birlikte ve kişilerin deprem bölgelerinden en hızlı şekilde tahliyeleri başlatılmıştır. Ulusal çapta kamu kurumları, özel sektör kuruluşları, gönüllüler ve sivil toplum yardımlaşma örgütleri, arama-kurtarma çalışmalarına katılmıştır. Ayrıca, 70’ten fazla ülke destek ekipleri

göndermiştir (Yılmaz,2023).

Meydana gelen ardışık iki büyük depremlerin ardından, Mw 4.0 ile Mw 6.6 arasında oldukça fazla sayıda artçı depremin oluşmasına yol açmış ve halen devam etmektedir. Kahramanmaraş ikili depremi, dünya genelindeki ortalama 50 ikili deprem arasında kayıp ve yıkıcılık açısından öne çıkmaktadır. Bu depremler, 5 km derinlikte meydana gelmiş olup Güneydoğu Anadolu'dan Akdeniz bölgesine kadar geniş bir alanda etkisini göstermiştir. Bu şiddetli depremler, Kahramanmaraş, Hatay, Gaziantep, Adıyaman, Adana, Diyarbakır, Elâzığ, Malatya, Kilis, Osmaniye ve Şanlıurfa olmak üzere 11 ilde büyük yıkımlara ve kayıplara neden olmuştur (Tezcan, 2023)

2.2.2 Deprem Travması

Depremler dünyada doğal afetlerin en büyüğü ve bununla beraber en tehlikeli doğal afetler olarak kabul edilmektedir. Deprem, bir doğal afet olay olmakla beraber, beklenmedik bir şekilde meydana gelir. Bundan dolayı depremler yüksek oranlarda can, mal ve ekonomik kayıplara sebep olurken biraylerde ruhsal bozukluklara neden olmaktadır. 6 Şubat 2023'te Kahramanmaraş merkezli meydana gelen ardışık iki deprem, kişilerde sosyal, sağlık ve ekonomik yönden olumsuz etkilere neden olmuştur. Bu etkilerin en başında, depremi yaşayan kişilerin psikolojik sağlığını bozulmasına neden olan travmanın sonrası oluşan belirtilerdir (Budak ve Kandil, 2023). Bununla beraber depremin psikolojik açıdan travmatik bir durumu beraberinde getirseyleyle, bireylerin günlük yaşama yeniden uyum sağlamasını zorlaştırmıştır. Bu durum, depremin etkisinin insanların yaşamında derin izler bıraktığını göstermektedir (Çelik,2023)

Deprem travması, aşağıdaki gibi çeşitli belirtileri içerebilir (Korucu, 2023):

Şok ve Dehşet: Deprem anında yaşanan korku, panik ve çaresizlik duyguları.

Uyumsuz Duygular: Deprem sonrası depresyon, kaygı, öfke veya suçluluk duyguları.

İntihar Düşünceleri: Bazı insanlar deprem travması sonrasında intihar düşünceleriyle karşılaşabilir.

Anksiyete ve Korku: Gelecekteki depremlerden veya benzer afetlerden korku ve endişe duyguları.

Sosyal İzolasyon: Deprem sonrasında insanlar, başkalarıyla etkileşimden kaçınma eğiliminde olabilirler.

Fiziksel Belirtiler: Baş ağrısı, mide problemleri, uykusuzluk gibi fiziksel belirtiler de ortaya çıkabilir.

Deprem travması, bireylerin yaşadığı olayın ciddiyetine, travma sonrası destek alıp almamalarına,

sosyal destek sistemine ve başa çıkma becerilerine bağlı olarak farklılık gösterebilir. Profesyonel yardım, bu tür durumlarla başa çıkma sürecinde önemli olabilir. Psikologlar, psikiyatristler veya diğer mental sağlık uzmanları, deprem travması yaşayan bireylere duygusal destek ve tedavi sağlayabilirler. Ayrıca, topluluk tabanlı destek ve afet sonrası yardım hizmetleri de önemlidir (Kurt ve Gülbahçe,2019).

2.2.3 Depremin Eğitime ve Öğretime Etkileri

Depremlerin eğitim ve öğretime bir dizi etkisi olabilir. Bu etkiler, depremin şiddeti, bölgenin altyapısı, eğitim kurumlarının hazırlıklı olması ve deprem sonrası uygulanan müdahaleler gibi faktörlere bağlı olarak değişebilir. İşte depremin eğitim ve öğretime olan olası etkilerinden bazıları (Telli Yamamoto ve Altun, 2023):

1.Okul Binalarının Hasar Görmesi: Depremler, okul binalarına ciddi zarar verebilir. Bu durum, eğitim kurumlarının geçici olarak kapatılmasına veya tamamen kullanılamaz hale gelmesine neden olabilir.

2.Eğitim Materyallerinin Kaybı: Depremler, ders kitapları, bilgisayarlar, laboratuvar ekipmanları gibi eğitim materyallerini yok edebilir veya zarar verebilir. Bu durum, öğretim materyallerinin yeniden sağlanması ve öğrencilerin eğitimine devam etmeleri için ek kaynakların bulunmasını gerektirebilir.

3.Öğrenci ve Personel Kayıpları: Depremler, öğrenciler ve okul personeli arasında kayıplara neden olabilir. Bu durum, topluluk içinde duygusal travma yaratabilir ve okulun normale dönmesini zorlaştırabilir.

4.Eğitim Programındaki Aksaklıklar: Depremler, öğretim programındaki aksaklıklara yol açabilir. Belirli bir dönemde müfredatın tamamlanamaması veya sınavların iptal edilmesi gibi durumlar ortaya çıkabilir.

5.Öğrencilerin Psikososyal Etkilenmesi: Depremler, öğrenciler üzerinde psikososyal etkiler bırakabilir. Bu durum, öğrencilerin korku, kaygı ve travma yaşamasına neden olabilir. Psikososyal destek ve danışmanlık hizmetlerine ihtiyaç duyulabilir.

6.Eğitim Kurumlarının Hazırlıklı Olması: Eğitim kurumlarının depremlere hazırlıklı olmaları, acil durum planları ve tatbikatları düzenlemeleri önemlidir. Bu, deprem anında öğrenci ve personelin güvenliğini sağlama, hasarın en aza indirilmesi ve eğitime ara vermenin etkilerini

hafifletme açısından önemlidir.

7.Topluluk Bağlamında Etkileri: Bir depremin topluluğa etkileri, eğitim sistemine de yansır. Topluluk içindeki ekonomik, sosyal ve altyapısal zorluklar, öğrencilerin ve eğitimcilerin eğitim süreçlerini etkileyebilir.

Kahramanmaraş'ta 6 Şubat 2023'te meydana gelen iki depremin ardından MEB, depremzedelere destek sağlamak ve eğitim hizmetlerinin bir an önce başlaması için derhal harekete geçmiştir. MEB depreme karşı kriz masası kurarak il teşkilatı ile ortaklık kurdu. Kısa sürede MEB kurumları başta mesleki eğitim okulları olmak üzere insani yardımın ana sağlayıcıları haline gelmiştir. Eğitim hizmetlerinin hızlı bir şekilde başlaması için gerekli değerlendirmeler ve hazırlıklar ilk günden itibaren yapılmıştır (MEB,2023).

Depremzedelerin bir an önce okula dönmelerini sağlamak amacıyla MEB, ilk günden hasar tespit çalışmalarına başlamıştır. Bu kapsamda 10 ilde MEB'e ait okul ve binaların mevcut durumu incelenmiştir. 10 ilde MEB'e bağlı binalar incelendiğinde sadece 24 binanın yıkıldığı, 83 binanın ise ağır hasar gördüğü belirlenmiştir. Hasarsız binaların depreme dayanıklı ve bir an önce eğitime hazır hale getirilmesi için altyapı desteği sağlanmıştır. 71 ilde yaklaşık 15 milyon öğrencinin katılımıyla ikinci dönem 20 Şubat 2023'te başlamıştır (MEB,2023).

MEB, eğitime farklı illerde devam etmek isteyen öğrencilerin geçişlerini kolaylaştıracak düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda depremzedelere okuldan okula geçiş kriterine tabi olmaksızın eğitimlerine diğer illerde devam etme hakkı tanınmıştır. Deprem bölgesi dışındaki farklı illerde eğitim ve öğretim görmek öğrencilere sağlanıp, özel eğitim kurumlarında tam burslu öğrenci oranının artması sağlanmıştır. MEB, özel eğitim kurumlarının yöneticileriyle yaptığı toplantıların ardından, depremin hemen ardından gelen günlerde özel eğitim kurumlarında tam burslu eğitim alan asgari öğrenci oranının yüzde 3'ten yüzde 10'a çıkarılmasına karar verilmiştir. Burs oranındaki artış yalnızca depremzedelere tahsis edilmesi planlanmış. Böylece 3 Mart 2023 tarihine kadar 32.000'den fazla depremzede, özel eğitim kurumlarında ücretsiz eğitim alma olanağına sahip olunmuştur. Ayrıca bu öğrencilerin diğer illerdeki öğrenci yurtlarından da ücretsiz yararlanmaları sağlanmış. MEB'in farklı illerde okumak isteyen öğrencilere sunduğu bu olanaklardan öğrenciler ve aileleri giderek daha fazla yararlanmaları sağlanmıştır (MEB, 2023).

Bunlarla beraber UNICEF, MEB ile iş birliği halinde hareket ederek, 100 okul Finansbank'ın desteğiyle, toplam 1.279 hasar gören okulun iyileştirilip, 7 prefabrik okul kurulması sağlanmıştır. Bunun yanında 4 adet hafif çelik ile 3 prefabrik okul inşaatına başlanmıştır (UNICEF, 2024).

UNICEF, destek sağladığı eğitim görme alanlarının tadilatları, prefabrik okul inşaatlarının kurulumları, kırtasiye ve malzeme desteklerinin yanında, depremden doğrudan yada dolaylı etkilenen 1123 bireye psikolojik destek danışmanlığı için, Travma Sonrası Grup Temelli eğitim verildi (UNICEF, 2024).

2.2.4 Deprem Travmasının Öğrenciler Üzerindeki Etkileri

Ülkemizde yaşanan deprem afetlerinin ve bunun yanında kişilerin içinde bulunduğu gelişim ve büyüme dönemlerinin özellikleri dikkate alındığında, meydana gelen depremlerin sebep olduğu travmadan en fazla etkilenen kısımlardan biri genç yetişkin olarak kabul edilen, öğrenci grubudur (Uygur, 2024).

Deprem travması, öğrenciler üzerinde dolaylı ve doğrudan yaşanmasına bağlı olarak çeşitli psikolojik ve duygusal etkiler bırakabilir. Bu etkiler, depremin şiddeti, öğrencinin travma ile başa çıkma yetenekleri, destek sistemleri ve olay sonrası alınan yardım gibi faktörlere bağlı olarak değişebilir. Deprem travmasının öğrenciler üzerinde olası etkileri şu şekilde sıralanabilir (Aral, 2023; Uygur 2024).

Duygusal Belirtiler: Deprem sonrası öğrencilerde korku, endişe, üzüntü, çaresizlik ve sinirlilik gibi duygusal belirtiler ortaya çıkabilir. Bu duygusal tepkiler, depremin ciddiyetine ve öğrencinin yaşadığı travmanın niteliğine bağlı olarak değişebilir.

Uyku Sorunları: Deprem travması yaşayan öğrencilerde uyku düzeninde bozulmalar görülebilir. Karabasanlar, uykusuzluk veya kabuslar gibi uyku sorunları ortaya çıkabilir.

Okula Karşı İlgide Azalma: Deprem travması, öğrencilerin okula karşı ilgisinde azalmaya neden olabilir. Derslere katılım azalabilir, öğrencilerin akademik performansı düşebilir.

Konsantrasyon Problemleri: Travma sonrası stres, öğrencilerin dikkatini toplamakta ve bir konuya odaklanmakta zorlanmalarına neden olabilir. Konsantrasyon problemleri akademik başarıyı etkileyebilir.

Sosyal İzolasyon: Deprem travması yaşayan öğrenciler, diğerleriyle etkileşimden kaçınma eğiliminde olabilir. Sosyal çevreden uzaklaşma ve izolasyon, travmanın bir sonucu olarak ortaya çıkabilir.

Bedensel Belirtiler: Baş ağrıları, karın ağrıları, mide problemleri gibi bedensel şikayetler, öğrencilerin yaşadığı travma sonrası stresin bir yansıması olabilir.

Travma Sonrası Stres Bozukluğu (PTSD): Bazı öğrenciler, deprem travması sonrasında uzun vadeli stres ve belirtiler yaşayabilir ve bu durum travma sonrası stres bozukluğu (PTSD) olarak adlandırılabilir. PTSD belirtileri arasında tekrarlayan kabuslar, kaçınma davranışları, aşırı uyarılma ve hatırlamalarda zorluk bulunabilir.

Duygusal Anksiyete ve Güvensizlik: Deprem travması yaşayan öğrenciler, geleceğe dair güvensizlik duyguları geliştirebilirler. Bu durum, yaşanan travmanın tekrarlanma korkusuyla ilişkilendirilebilir.

2.3 Kaygı

2.3.1 Kaygı ve Kaygının Belirtileri

Kaygı, genel anlamda gelecek zamanla ilgili olan, kişinin iç ve dış dünyasında kendine tehdit olarak algıladığı uyaranlara karşı; zihinsel olarak, duygusal olarak ve bedensel olarak tepkiler verdiği, hoş olmayan, bireyi rahatsız eden ve olumsuz etkileyen bir “duygu durumu” olarak tanımlanmaktadır. Spielberger (1972)’e göre, kaygının durumluk (state) kaygı ve sürekli (trait) kaygı olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Sürekli kaygı sağlıklı bireylerde görülmemekte ve bir duygu durum bozukluğu belirtisi olabilmektedir. Durumluk kaygı ise sadece belirli durumlarda ortaya çıkan ve herkeste görülebilen kaygı türüdür. Stresin yoğun olduğu zamanlarda durumluk kaygı düzeyinde yükselme, stres ortadan kalkınca azalma ya da kaygının ortadan kaybolması beklenmektedir (Kocabıyık ve Bacıoğlu, 2020).

Yaygın anksiyete bozukluğu hastalık tanısı, ilk defa Amerikan Psikiyatri Birliği'nin (APA) 1980'de yayımlanan DSM III'te hastalık tanıları arasına katılmış, bugün APA'nın 2013'te yayımlanan DSM 5'te, kaygı (anksiyete) bozukluklarının sınıflandırılması şu şekildedir: ayrılma anksiyete bozukluğu, panik bozukluğu, sosyal fobi, özgül fobi, seçici konuşmazlık, agorafobi, maddenin yaygın anksiyete bozukluğu, neden olduğu kaygı bozukluğu, farklı bir sağlık durumlarına bağlı anksiyete bozukluğu, tanımlanmış anksiyete bozukluğu ile tanımlanmamış anksiyete bozukluğu (Perişan,2018).

Yaygın anksiyete bozukluğu tanısı verilmesi için, kişide endişe hissinin, bireylerde gerginlik huzursuzluk, tedirginlik ve gerginlik halinin en az 6 ay boyunca hissedilmesi beklenir. Kişinin olay ve beklentilere yönelik aşırı kaygı ve kuruntu içinde olması beklenir. Kişi bu endişelerini kontrol altına almakta zorlanabilir. Tanı için belirtilen 6 belirtiden en az 3'ünün eşlik etmesi gerekmektedir: kas gerginliği, uyku bozukluğu, odaklanma veya zihni boşaltma güçlüğü, çabuk

sinirlenme, huzursuzluk, gerginlik ve sürekli diken üstünde olma hissi, kolay yorulma. Kişide klinik açıdan toplumsal ve kişisel hayatında işlevselliğinde azalma görülebilir (APA,2013).

ICD-11'deki Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) tanı kriterlerinde anksiyete bozuklukları ve depresyon gibi öbür teşhisler ile örtüşmeleri en aza düşürmeyi ve travmatik durumların ardından meydana gelen tepkilerin 'özünü' yakalayan minimum bir dizi ölçütü yakalamayı amaçlamaktadır. ICD-11'deki TSSB tanı ölçütleri aşağıdaki belirtileri içerir;

- (1) Travmatik deneyimlerini olduğu ortam ve zamanda yeniden deneyimlemesi,
- (2) Travmatik olayları hatırlatıcılardan durumlardan kaçınmak,
- (3) Var olan tehdit duygu durumlarında artışların gözlenmesi.

TSSB teşhisi, aşırı bir stres faktörüne maruz kalmayı ve her kümeden en az bir belirtinin varlığını içerir (Alpay ve Çelik 2022). Kaygı bozukluğu farklı türlerde olabilir (Demirkol, 2019):

Genelleşmiş Kaygı Bozukluğu (GKB): Herhangi bir sebebe dayanmaksızın kişide sürekli bir gelecek kaygısının olması durumunun görülmesi. Kişinin sürekli kendinde bir endişe hissetmesidir.

Panik Bozukluğu: Kişinin aniden beklenmeyen bir panik atağın yaşama durumu. Bu ataklar sırasında kalp çarpıntısı, terleme, nefes darlığı gibi belirtiler görülebilir.

Sosyal Fobi: Toplum içinde veya belirli durumlarda kişinin yoğun bir şekilde kaygı hissettiği durumlardır. Genellikle insanlarla etkileşim, konuşma gibi durumlarda belirgin hale gelir.

Obsesif Kompulsif Bozukluk (OKB): Kişi obsesif düşünceler ve bu düşünceleri engellemek için tekrarlayıcı davranışlar sergiler.

2.3.2 Kaygının Etkileri

Herkes zaman zaman kaygı durumunu yaşayabilir, ancak bazı durumlarda kaygı normal sınırların ötesine geçebilir ve yaşamı olumsuz etkileyebilir. Kaygının etkileri hem zihinsel hem de fiziksel olabilir (Topçuoğlu, 2022).

Kaygıda Zihinsel Etkiler (Şahin, 2019; Topçuoğlu,2022):

Dikkat ve Odaklanma Sorunları: Yüksek düzeyde kaygı, kişinin dikkatini dağıtabilir ve odaklanmasını zorlaştırabilir. Bu durum öğrenme ve iş performansını olumsuz etkileyebilir.

Zihinsel Engellenme: Yoğun kaygı hisseden kişiler, kafalarının karıştığını, düşüncelerinin birbirine girdiğini ve karar verme yeteneklerinin azaldığını hissedebilirler.

Negatif Düşünce Döngüleri: Kaygı, kişinin kendisi hakkında negatif düşüncelere sürüklenmesine neden olabilir. Olası kötü senaryoları düşünmek, kaygının artmasına ve kişinin endişelenmesine yol açabilir.

Kaygının Fiziksel Etkileri (Topçuoğlu, 2022; Aydoğdu, 2023):

Kas Gerilimi ve Ağrılar: Yoğun kaygı, kaslarda gerginlik ve ağrıya neden olabilir. Özellikle boyun, omuzlar ve sırt bölgesinde gerginlik sıkça görülür.

Solunum Problemleri: Anksiyete atağı sırasında, kişiler sık sık nefes almakta zorlanabilirler. Hızlı ve sığ nefes alma, baş dönmesi ve nefes darlığı gibi belirtiler ortaya çıkabilir.

Kalp Çarpıntısı ve Yüksek Kan Basıncı: Kaygı, kalp atışlarının hızlanmasına ve kan basıncının yükselmesine neden olabilir. Bu fizyolojik tepkiler, kişinin endişesini artırabilir.

2.3.3 Sınav Kaygısı

Sınavlar, öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştıkları önemli değerlendirme süreçleridir. Sınav kaygısı, öncesinde öğrenilen bilginin sınav sırasında etkili bir biçimde kullanılmasına engel olan ve başarının düşmesine yol açan yoğun kaygı olarak tanımlanır. (Sarıkaya ve Gemalmaz, 2021). Çocuk ve ergenler arasında sıkça görülen sınav kaygısı, ilk olarak Sarason ve Mandler tarafından 1952'de Yale Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmada ele alınmıştır. Sınav kaygısı, bir değerlendirme sırasında kişinin performansını etkileyebilecek düzeyde stres oluşturan rahatsız edici bir duygu olarak tanımlanır. Bu süreçte birçok kişi kaygı ve stres yaşamaktadır (Koçyiğit, 2023).

Sınav kaygısı belirtileri, fizyolojik, duygusal, bilişsel ve davranışsal tepkilerle kendini gösterebilmektedir (Totan,2019; Kocabıyık ve Bacıoğlu 2020; Sarıkaya ve Gemalmaz, 2021; Demir ve Atli, 2024).

Fizyolojik belirtiler: Kalp çarpıntısı, terleme, titreme, mide bulantısı, baş ağrısı, kas gerginliği, nefes darlığı gibi bedensel tepkiler sınav kaygısının belirtileri arasındadır (Totan,2019; Kocabıyık ve Bacıoğlu 2020).

Duygusal belirtiler: Endişe, korku, panik, çaresizlik, sinirlilik, karamsarlık ve mutsuzluk gibi duygusal tepkiler sınav kaygısının belirtileri olabilir (Totan,2019; Sarıkaya ve Gemalmaz, 2021)

Bilişsel belirtiler: Dikkat dağınıklığı, odaklanma güçlüğü, bellek sorunları, düşüncelerde

dönme, negatif düşüncelerin aşırı artması gibi bilişsel zorluklar sınav kaygısının belirtileridir (Totan,2019; Demir ve Atlı, 2024).

Davranışsal belirtiler: Sınav öncesi kaçınma davranışları, sınav gününe kadar hazırlanmama, sınav kağıdını çabuk bitirme, soruları atlayarak hızlı cevaplama, sürekli tuvalete gitme gibi davranışsal tepkilerle sınav kaygısının belirtileri görülmektedir (Totan,2019; Demir ve Atlı, 2024). Bunun yanında sınav kaygısı, boş vermişlik, isteksizlik gerginlik öfke gibi davranışsal belirtilerle kendini gösterebilmektedir (Sarıkaya ve Gemalmaz, 2021).

2.3.4 Sınav Kaygısı Durumunun Öğrenciler Üzerindeki Etkisi

Sınav kaygısı, sınava hazırlanan öğrenciler üzerinde çeşitli etkilere sahiptir ve bu etkiler genellikle üç ana kategori altında incelenir (Totan, 2019; Kırkık, 2020; Kocabıyık ve Bacıoğlu 2020; Sarıkaya ve Gemalmaz, 2021):

- **Fizyolojik etkiler:** Yüksek düzeyde sınav kaygısı yaşayan bireyler, sınavlarda başarısızlık endişesinin ile birlikte fizyolojik tepkilerle karşılaşır. Bu tepkiler, otonom sinir sistemi, iç salgı bezleri ve limbik sistemindeki değişikliklerden kaynaklanır. Bu değişiklikler sonucunda terleme, hızlı kalp atışı, üşüme, mide bulantısı, bedensel gerginlik ve ten renginde değişimler gözlemlenebilir. Ayrıca, aşırı hareketlilik, uykusuzluk ve yüksek tansiyon gibi belirtiler de ortaya çıkabilir. (Totan, 2019; Kırkık, 2020)
- **Duygusal etkiler:** Sınav kaygısı yaşayan bireyler, öfke, korku, endişe, diken üstünde olma gibi olumsuz duygular deneyimleyebilirler (Sarıkaya ve Gemalmaz, 2021). Bu duygusal belirtiler, özellikle yoğun sınav kaygısı dönemlerinde sıkça görülür ve zamanla öz güvenin azalmasına neden olabilir. Bu dönemde öğrencilerin tahammül sınırları düşer ve ani tepkiler verebilirler (Kırkık, 2020).
- **Bilişsel etkiler:** Sınav kaygısı yaşayan öğrencilerin duygusal belirtilerine genellikle bilişsel belirtiler de eşlik eder. Bu belirtiler arasında başarısızlık ve umutsuzluk düşünceleri ön plandadır (Kırkık, 2020; Kocabıyık ve Bacıoğlu 2020). Kaygılı öğrenciler sınavda başarısız olacaklarını düşünür ve bu düşünceyle mücadele ederler. Sınav esnasında dikkat dağınık düşüncelere kapılabilirler ve sınavda odaklanma, anlama ve bilgiyi organize etme yeteneklerinde zorluklar yaşayabilirler. Bu öğrenciler genellikle sınavın kişiliklerini sınamak için olduğunu düşünürler ve geçmişte yaşadıkları

başarısızlıkları abartarak genellemeye eğilim gösterirler. Bu düşünceler, sınavda başarısızlık korkusunu artırabilir (Kırkık, 2020). Sınav kaygısını yaşayan bu öğrenciler sürekli “ben bunu yapamayacağım”, “bu sınav çok zor”, “ya ben bu sınavı başaramazsam” gibi ruhsal iç hesaplaşma ve içsel olarak sürekli kendini tartma gibi sınav kaygısını bilişsel boyutları ile yaşar (Kocabıyık ve Bacıoğlu 2020).

2.4 Depremde Hemşirenin Rol ve Sorumlulukları

Afet olayları doğal veya insan kaynaklı olduğu gibi bölgesel ya da geniş çaplı olabilen, ne zaman meydana geleceği ön görülemeyen, bireylerin fiziksel, sosyal, psikolojik ve ekonomik yönden etkilenmelerine neden olmaktadır. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de olan doğal ve insan kaynaklı felaketlerde artma olması ve bu afetlerin oluşturduğu büyük zararlar sebebiyle afet süreci çok planlı bir şekilde yönetilmesi ve yeni afet yönetimi stratejileri geliştirilmesi gereklidir (Erdoğan, 2018).

"Hemşirelik", bireylerin, ailelerin ve toplumun sağlığını korumak, hastalıkları önlemek ve iyileştirmek için sağlık bilimlerini ve insan bilimlerini kullanarak sağlık hizmeti sunan bir mesleği ifade eder. Hemşirelik, hasta bakımı, eğitim, sağlık danışmanlığı, sağlık yönetimi ve araştırma gibi geniş bir yelpazede her zaman diliminde faaliyet göstermektedir (Smith,2020). Deprem gibi doğal afetlerde hemşireler, sağlık hizmetlerinin sunulmasında kritik bir rol üstlenirler. Deprem anında hemşirelerinin üstlendikleri görev ve sorumlulukları inceleyecek olursak aşağıdaki başlıkları içerebilir (Akpınar, 2020; Şimşek ve Gündüz 2021):

1. Acil Müdahale ve İlk Yardım: Deprem sonrası yaralananların hızlı bir şekilde müdahale edilmesi gereklidir. Hemşireler, ilk yardım bilgilerini kullanarak yaralıları değerlendirir, temel tıbbi müdahaleleri uygular ve acil durum tedavisi sağlarlar. (Akpınar 2020; Şimşek ve Gündüz, 2021; Korkmaz ve Ark. 2023)

2. Yaralıların Değerlendirilmesi ve Triage: Deprem sonrası birçok yaralı olabilir. Hemşireler, yaralıları değerlendirir ve triage yaparak, en acil tıbbi müdahale gerektirenleri belirlerler. Bu şekilde, acil tıbbi kaynakların en etkin şekilde kullanılması sağlanır. (Akpınar 2020; Şimşek ve Gündüz, 2021)

3. Sağlık Tesislerinde Çalışma: Deprem sonrası sağlık tesislerinde çalışan hemşireler, yaralıların bakımı, ilaç dağıtımı, enfeksiyon kontrolü ve diğer sağlık hizmetlerinin sağlanması

konusunda önemli roller üstlenirler (Akpınar 2020; Çopur ve Karasu 2023).

4. Psikososyal Destek: Depremler, insanlar üzerinde ciddi psikolojik etkilere neden olabilir. Hemşireler, deprem mağdurlarına psikososyal destek sağlamada büyük rol alırlar. Bu destek, travma sonrası stres, kaygı ve duygusal sıkıntılarla baş etmelerine yardımcı olabilir (Akpınar 2020). Hemşireler TSSB belirtilerini bilip, etkilenen kişilere psikolojik destek sağlarlar (Şimşek ve Gündüz, 2021).

5. Toplum Sağlığı ve Eğitim: Hemşireler, deprem sonrası toplumu bilgilendirir ve eğitim verilmesi konusunda da önemli görevleri üstlenirler. Hemşireler bir tarafta da Güvenli su kullanımı, enfeksiyon önleme, temizlik ve diğer sağlık önlemleri konusunda toplumu bilinçlendirerek salgınların önlenmesine yardımcı olurlar (Akpınar 2020; Çopur ve Karasu 2023).

Son zamanlarda sıklığı ile önemli bir artış gösteren pandemi ve afetlerde hemşirelere önemli derecede ihtiyaç duyulmaktadır. Hemşireler, bulaşıcı hastalıkların yönetiminde enfeksiyon vakaların tedavi ve hasta bakımı ile temaslı takibi, hastalardan örnek alınması, bireylerin aşılınması ve toplumsal bilincin geliştirilmesi gibi rol ve sorumlulukları vardır (Şimşek ve Gündüz, 2021).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Amacı ve Tipi

Bu araştırma, Hatay'ın Samandağ ilçesinde üniversite sınavına hazırlanan depremzede öğrencilerin deprem sonrası travma düzeyleri ile sınav kaygıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı ve kesitsel tipte yapılmıştır.

3.2 Araştırmanın Değişkenleri ve Soruları

3.2.1 Araştırmanın Değişkenleri

Bağımlı Değişken: Sınav Kaygısı Ölçeği ve Deprem Sonrası Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği (DSTDBÖ)

Bağımsız Değişken: Cinsiyet, sınıf düzeyi, aile tipi, sosyal güvence, anne ve baba çalışma durumları, depremde evde olma durumu, depremde bir yakını kaybetme durumu, yaşanan evin hasar alma durumu, depremden sonra yaşadığı yer, üniversiteye hazırlanma durumu, deprem sonrası üniversiteye hazırlandığı yer, sosyoekonomik düzey.

3.2.2 Araştırmanın Soruları

1. Öğrencilerin deprem sonrası travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) düzeyi puanları ortalamaları kaçtır?
2. Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri TSSB puanlarını etkiler mi?
3. Öğrencilerin deprem sonrası sınav kaygı düzeyi puanları ortalamaları kaçtır?
4. Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri sınav kaygı puanlarını etkiler mi?
5. Öğrencilerin travma sonrası stress bozukluk düzeyleri ile sınav kaygı düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

3.3 Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma Mayıs 2023- Haziran 2023 tarihleri arasında Hatay'ın Samandağ ilçesinde çadırkentte oluşturulmuş dersanelerde sınava hazırlanan öğrencilerle yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

3.4 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Hatay'ın Samandağ ilçesinin merkezinde 3 çadırkent dersanesinde üniversite sınavına hazırlanan 320 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmaya, verilerin toplanması için ayrılan sürede araştırmaya katılmayı kabul eden ve anket sorularını eksiksiz tamamlayan, üniversiteye hazırlanan öğrenciler dahil edilmiştir. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş olup evrenin tamamına ulaşmak hedeflenmiştir. Örneklem 300 öğrenci ile tamamlanmış olup evrenin %94'üne ulaşılmıştır.

3.5 Verilerin Toplanması

Veriler, araştırmacılar tarafından literatür ışığında (Üstündağ, 2021; Erözkan, 2004, Başpınar, 2020) hazırlanan, öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini içeren 18 sorudan oluşan “Soru Formu”, “Deprem Sonrası Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği” ve “Sınav Kaygısı Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Ölçeklerin Türkçe’ye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapmış olan yazarlarla ölçeğin kullanılması için gerekli izinler alınmıştır.

3.5.1. Veri toplama süreci

Bu araştırmanın veri toplama aşaması, etik kurallar çerçevesinde ve katılımcıların gizliliğine önem verilerek gerçekleştirildi. Veriler, yüz yüze anket yöntemi kullanılarak toplanmıştır.

3.5.2 Veri toplama formları

Bilgilendirilmiş Onam Formları (Adölesan ve Ebeveyn için): Ebeveyn formunda, araştırmanın amacı, içeriği ve uygulanması, verilerin toplanması ve saklanmasına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Çocuklarının araştırmaya katılımını kabul eden ebeveynler tarafından doldurulması sağlanmıştır.

Tanıtıcı Soru Formu: Üniversite sınavına hazırlanan adölesanların demografik özelliklerinin (kaçıncı sınıf, aile tipi, yaşadığı yer gibi) bulunduğu ve bazı tanıtıcı özelliklerini belirlemek amacıyla oluşturulan formda 18 soru yer almaktadır. Bu form, araştırmacılar tarafından literatür ışığında geliştirilmiştir (Erözkan 2004, Başpınar 2020, Üstündağ 2021). Geliştirilen bu bilgi formuna danışmandan uzman görüşü alındıktan sonra son hali verilmiştir.

Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeği (DSTDBÖ): Ölçek Tarhan ve Kayrı (2013) tarafından geliştirilmiş olup olumsuz cümle formunda toplam 20 maddeden oluşmaktadır. TSSB belirtileri beşli Likert derecelleme ile ölçeklendirilmiştir. Likert tarzındaki ifadeler; “1: hiç katılmıyorum”, “2: az katılıyorum”, “3: orta düzeyde katılıyorum”, “4: çok katılıyorum” ve “5:

tamamen katılıyorum” biçimindedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20 en yüksek puan ise 100’dür. Ölçekten alınan puanların artması bireylerin depremden etkilenme düzeylerinin de arttığını göstermektedir. Bu araştırmada cronbach alfa değeri $r: 0,643$ $p:0.001$ olarak bulunmuştur

Sınav Kaygısı Ölçeği: Polat (2006) tarafından öğrencilerin sınava yönelik görüşlerini, stres ve kaygı düzeylerini, sınava karşı davranışlarını ölçebilmesi adına geliştirilmiştir. Ölçek 34 maddeden oluşmakta ve ters kodlanan bir madde bulunmamaktadır. Bu maddeler beşli likert tipindedir (5 puan her zaman, 4 puan sık sık, 3 puan bazen, 2 puan nadiren, 1 puan hiçbir zaman olarak derecelendirilmiştir). Ölçekte toplam puanlamada minimum 34, maksimum 170 puan alınmaktadır. Ölçek sonucunda 34-78 puan: düşük düzeyde kaygıyı, 79-125 puan: orta düzeyde kaygıyı, 126-170 puan: yüksek düzeyde kaygıyı ifade etmektedir. Bunun yanında, Bu ölçeğin iç güvenirlik katsayısı Cronbach’s Alpha (α)=0,87 olarak hesaplanmış, ölçeğin alt boyutları, ilgili maddeler ve güvenirlik düzeylerinde toplam 1’den 5’e kadar alt boyut mevcuttur. Bu araştırmada cronbach alfa değeri $R^2: 0.414$ (%41.4) olarak bulunmuştur.

3.6 Araştırmanın Etik ve Yasal Yönleri

Veriler toplanmadan önce Okan Üniversitesi Lisansüstü Enstitüsün’den Etik Kurul onayı (Ek-9 Karar No:166-2023) ile Samandağ İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden araştırma uygulama (EK-6) izinleri alınmıştır. Araştırma öğrenciler ve ebeveynlere sözel olarak açıklandıktan sonra, çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden ve ebeveynlerinden yazılı olarak onamları alınmış olup, araştırmada kullanılan Türkçe’ye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapmış olan yazarların “Sınav Kaygı ölçeği” izni (Ek-8) ile “Deprem Sonrası Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği” izni (Ek-7) ölçeğin kullanılması için gerekli izinler alınmıştır.

3.7 Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 26.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri olarak sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Verilerin normal dağılması koşulunun sınanması amacıyla ise Kolmogorov Smirnov Z testi uygulanmıştır. Sonuçlar doğrultusunda uygun testler ile veriler analiz edilmiştir. Araştırmanın sürekli değişkenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman Korelasyon ve Regresyon analizi yapılmış olup, elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

3.8 Araştırmanın Sınırlılıkları ve Güçlükleri

Araştırma Hatay'ın Samandağ ilçesinde üniversite sınavına hazırlanan depremzede öğrencileri ile yapılmıştır.

Araştırmanın güçlükleri:

- Araştırmacının, Hatay'da yaşamıyor olması
- Çadır dershanelerinin Samandağ ilçesinde farklı bölgelerde olması,

4. BULGULAR

Bu bölümde Hatay'ın Samandağ ilçesinde üniversite sınavına hazırlanan depremzede öğrencilerin deprem sonrası travma düzeyleri ile sınav kaygıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmanın bulguları yer almaktadır.

Tablo 1. Üniversite Sınavına Hazırlanan Öğrencilere ve Ailelerine İlişkin Bazı Tanıtıcı Özelliklerin Dağılımı (n:300)

	N	%
Yaş (ort:17,82 ss:1.06; min-maks: 16-23)		
Cinsiyet		
Kız	182	60,7
Erkek	118	39,3
Sınıf		
11.Sınıf	61	20,3
12.Sınıf	125	41,7
Mezun	114	38,0
Aile tipi		
Çekirdek	252	84,0
Geniş	46	15,3
*Diğer	2	0,7
Sosyal güvence		
Var	120	40,0
Yok	177	59,0
Anne çalışma durumu		
Çalışıyor	36	12,0
Çalışmıyor	241	81,3
Depremden sonra çalışmıyor	19	6,3
**Diğer	5	1,3
Baba çalışma durumu		
Çalışıyor	185	61,7
Çalışmıyor	40	13,3
Depremden sonra çalışmıyor	58	19,3
**Diğer	17	5,7
Sosyodemografik durum		
Gelir giderden az	134	44,6
Gelir gidere eşit	141	47,0
Gelir giderden fazla	25	8,3

*Diğer: Cevap verilmemiş **Diğer: (Ev hanımı, emekli) ***Diğer: (Babası vefat etmiş, emekli, günlük iş, boşanmış)

Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilere ve ailelerine ilişkin bazı tanıtıcı özelliklerin dağılımı Tablo 1’de verilmiştir. Öğrencilerin yaş ortalamaları 17,82 olup %60’si kızdır. %41,7’si 12.sınıfta ve %84’ü çekirdek aile yapısındadır. %59’u sosyal güvencesi olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin %12’sinin annesi çalışmakta olup %61,7’sinin de babası çalışmaktadır. Sosyoekonomik düzeye bakıldığında %47’si gelirlerinin giderlerine eşit olduğunu ifade etmiştir (Tablo 1).

Tablo 2. Öğrencilerin Depreme ve Sınava Hazırlığa İlişkin Bazı Tanıtıcı Bilgilerin Dağılımı (n:300)

	n	%
Depremde evde olma durumu		
Evet evdeydim	292	97,3
Hayır değildim	8	2,7
Depremde bir yakınını kaybetme durumu		
Evet kaybettim	154	51,3
Hayır kaybım yok	146	48,7
Yaşanılan evin hasar durumu		
Evet az hasarlı	94	31,3
Evet orta hasarlı	41	13,7
Evet ağır hasarlı	93	31,0
Evet yıkıldı	32	10,7
Hayır hasar almadı	40	13,3
Deprem sonrası yaşadığı yer		
Kendi evinizde	65	21,7
Bir yakının evinde	29	9,7
Çadırda	180	60,0
Konteynırda	15	5,0
Prefabrik evde	3	1,0
*Diğer	8	2,7
Deprem öncesi üniversite sınavına planlı hazırlanma durumu		
Evet	274	91,3
Hayır	26	8,7
Deprem sonrası sınav hazırlığı için eğitim desteği yeterli bulma durumu		
Yeterli	46	15,3
Kısmen yeterli	166	55,4
Yetersiz	88	29,3
Deprem sonrası üniversiteye hazırlanılan yer		
Çadır/konteyner dershaneye gidiyorum	112	37,3
Gönüllü öğretmenlerden ders alıyorum	150	50,0
Evde/çadırda kendi imkanlarımla çalışıyorum	28	9,3
**Diğer	10	3,3
	Ort	Ss
Günlük ortalama sınava çalışma süresi	6,86	8,45
Deprem sonrası günlük ortalama sınava çalışma süresi	4,91	8,00

*diğer: (İşyeri, bahçede, kira, değişken yaşam yeri), **diğer: ^^Birden fazla yanıt verilmiştir.t= Independent

t test; F= Varyans analizi ANOVA; p<0,05

Öğrencilerin depreme ve sınava hazırlığa ilişkin bazı tanıtıcı bilgilerin dağılımı Tablo 2’de incelenmiştir. Deprem sırasında öğrencilerin tamamına yakını (%97,3) evde olduklarını bildirmiş olup %51,3’ü bir yakınını depremde kaybettiğini belirtmiştir. Öğrencilerin %31,3’ü evlerinin hafif hasarlı olduğunu, %10,7’si ise evlerinin yıkıldığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %60’ı deprem sonrası çadırda yaşadıklarını belirtmiştir. Öğrencilerin %91,3’ünün deprem öncesi üniversite sınavına planlı hazırlandığı, %29,3’ünün deprem sonrası sınava hazırlıkla ilgili verilen desteği yetersiz bulduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %37,3’ünün deprem sonrası çadır/konteyner

dershanelere gittiği, %50'sinin gönüllü öğretmenlerden ders aldığı görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 3. Öğrencilerin Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeği (DSTDBÖ) ve Sınav Kaygı Ölçeği Puan Ortalamaları

Ölçekler	Ort.	Ss.	Min.	Maks.	İç tutarlılık
<i>Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeği</i>	62,64	20,11	20	140	0,864
<i>Algılanan Stres Ölçeği</i>	112,62	26,80	34	190	0,927

Araştırmaya katılan öğrencilerin deprem sonrası travma düzeyini belirleme ölçeği (DSTDBÖ) ve sınav kaygı ölçeği puan ortalamaları Tablo 3'de verilmiştir. DSTDBÖ ölçeği puan ortalaması $62,64 \pm 20,11$ (min-maks:20-140) olarak belirlenmiştir. Sınav kaygı ölçeği puan ortalaması ise $112,62 \pm 26,80$ (min-maks: 34-190) olarak belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 4. Öğrencilerin Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeği Puan Ortalamalarının Bazı Sosyodemografik Özellikler ile Karşılaştırılması (n:300)

Özellikler	DSTDBÖ Ort
Cinsiyet	
Kız	67,57
Erkek	55,04
t/p	5,524/0,001*
Sınıf	
11.Sınıf ¹	59,26
12.Sınıf ²	59,56
Mezun ³	67,82
F/p	6,321/0,002* 3>1,2
Aile tipi	
Çekirdek	62,39
Geniş	64,86
F/p	-0,767/0,443
Sosyal güvence	
Var	62,15
Yok	62,86
t/p	-0,299/0,765
Anne çalışma durumu	
Çalışıyor	57,38
Çalışmıyor	63,07
Depremden sonra çalışmıyor	63,10
**Diğer	82,00
F/p	2,116/0,098
Baba çalışma durumu	
Çalışıyor ¹	60,31

Çalışmıyor ²	64,12
Depremden sonra çalışmıyor ³	68,72
**Diğer ⁴	63,70
F/p	2,724/0,044* 3>2>4>1
Sosyoekonomik durum	
Gelir giderden az ¹	66,88
Gelir gidere eşit ²	58,63
Gelir giderden fazla ³	62,52
F/p	5,959/0,003* 1>2,3

t: Independent t test, F:OnewayAnova test; p<0,05, ^Farkın hangi değişkenden kaynaklandığı Tukey testi ile değerlendirilmiştir.*

Öğrencilerin deprem sonrası travma düzeyini belirleme ölçeği puan ortalamalarının bazı sosyodemografik özellikleri ile karşılaştırılması Tablo 4’de incelenmiştir. Öğrencilerin aile tipi, sosyal güvence, anne çalışma durumu değişkenleri ile DSTDBÖ puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p>0,05).

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre DSTDBÖ puan ortalamaları incelendiğinde; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre puanlarının daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır (p<0,05). Yine öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıfa bakıldığında mezun öğrencilerin 11 ve 12. Sınıfta okuyanlara göre DSTDBÖ puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (3>1,2; p<0,01). Babası depremde sonra çalışmaya başlayan öğrencilerin, daha önce de çalışmaya ya da halen çalışanlara göre DSTDBÖ puan ortalamalarının yüksek olduğu saptanmıştır (3>2>4>1; p<0,05). Öğrencilerin ifadelerine göre sosyoekonomik olarak geliri giderinden az olanların DSTDBÖ puan ortalamalarının eşit ve yüksek olanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir (1>2,3; p<0,01) (Tablo 4)

Tablo 5. Öğrencilerin Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeği Puan Ortalamalarının Depreme ve Sınava Hazırlığa İlişkin Bazı Özellikler ile Karşılaştırılması (n:300)

Özellikler	DSTDBÖ
	Ort
Depremde evde olma durumu	
Evet evdeydim	62,68
Hayır değildim	61,12
t/p	0,216/0,829
Depremde bir yakınını kaybetme durumu	
Evet kaybettim	64,37
Hayır kaybım yok	60,82
t/p	1,530/0,127
Yaşanılan evin hasar durumu	
Evet az hasarlı	62,88
Evet orta hasarlı	62,70

Evet ağır hasarlı	64,62
Evet yıkıldı	61,28
Hayır hasar almadı	58,50
F/p	0,687/0,602
Deprem sonrası yaşadığı yer	
Kendi evinizde ¹	57,30
Bir yakının evinde ²	61,75
Çadırda ³	66,24
Konteynarda ⁴	50,46
Prefabrik evde ⁵	46,00
*Diğer ⁶	57,25
F/p	3,883/0,002* 3>2>1,2,4,5,6
Deprem Öncesi Üniversite sınavına Planlı hazırlanma durumu	
Evet	63,46
Hayır	54,00
t/p	2,309/0,022*
Deprem sonrası sınav hazırlığı için eğitim desteği yeterli bulma durumu	
Yeterli	57,86
Kısmen yeterli	62,56
Yetersiz	65,28
F/p	2,069/0,128
Deprem sonrası üniversiteye hazırlanılan yer	
Çadır/konteyner dershaneye gidiyorum ¹	60,27
Gönüllü öğretmenlerden ders alıyorum ²	65,76
Evde/çadırda kendi imkanlarımla çalışıyorum ³	58,50
***Diğer	54,00
F/p	2,777/0,042* 2>1,3,4

t: Independent t test, F:OnewayAnova test; p<0,05, ^Farkın hangi değişkenden kaynaklandığı Tukey testi ile değerlendirilmiştir.*

Öğrencilerin deprem sonrası travma düzeyini belirleme ölçeği puan ortalamalarının depreme ve sınava hazırlığa ilişkin bazı özellikleri ile karşılaştırılması Tablo 5’da verilmiştir.

Öğrencilerin depremde evde olma, depremde yakınıni kaybetme, yaşanan evin hasar düzeyi, deprem sonrası sınav hazırlığını yeterli bulma değişkenleri ile DSTDBÖ puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamsızdır (p>0,05).

Öğrencilerin depremden sonra yaşadıkları yere göre DSTDBÖ puan ortalamaları incelendiğinde; çadırda ve bir yakınının evinde yaşayanların diğerlerine göre sınav kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p<0,01). Deprem sonrası üniversite sınavına hazırlandıkları yere göre DSTDBÖ puan ortalamalarına bakıldığında da; gönüllü öğretmenlerden ders alanların diğerlerine göre DSTDBÖ puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (p<0,05) (Tablo 5).

Tablo 6. Çocukların Sınav Kaygı Ölçeği Puan Ortalamalarının Bazı Sosyodemografik Özellikleri ile Karşılaştırılması (n:300)

Özellikler	Sınav Kaygı Ölçeği
	Ort
Cinsiyet	
Kadın	117,58
Erkek	110,98
t/p	4,080/0,001*
Sınıf	
11.Sınıf	104,70
12.Sınıf	112,49
Mezun	117,00
F/p	4,281/0,015*
	3>2>1
Aile tipi	
Çekirdek	112,03
Geniş	116,69
F/p	-1,083/0,280
Sosyal güvence	
Var	112,48
Yok	112,70
t/p	-0,068/0,946
Anne çalışma durumu	
Çalışıyor	111,97
Çalışmıyor	112,58
Depremden sonra çalışmıyor	113,68
**Diğer	116,00
F/p	0,038/0,990
Baba çalışma durumu	
Çalışıyor	110,45
Çalışmıyor	116,75
Depremden sonra çalışmıyor	116,18
**Diğer	114,41
F/p	1,088/0,354
Sosyodemografik durum	
Gelir giderden az ¹	120,99
Gelir gidere eşit ²	105,23
Gelir giderden fazla ³	109,48
F/p	13,033/0,001*
	1>2,3

t: Independent t test, F:OnewayAnova test; p<0,05, ^Farkın hangi değişkenden kaynaklandığı Tukey testi ile değerlendirilmiştir.*

Öğrencilerin sınav kaygı ölçeği puan ortalamalarının bazı sosyodemografik özellikleri ile karşılaştırılması Tablo 6'da verilmiştir. Öğrencilerin aile tipi, sosyal güvence, anne ve baba çalışma durumu değişkenleri ile sınav kaygı puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>0,05$).

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre sınav kaygı puan ortalamaları incelendiğinde; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Öğrencilerin

öğrenim gördükleri sınıfa bakıldığında mezun öğrencilerin 12. Sınıflara göre, 12. sınıflarında 11. sınıflara göre sınav kaygı puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($3>2>1$; $p<0,01$). Ayrıca sosyoekonomik olarak geliri giderinden az olduğunu ifade eden öğrencilerin sınav kaygı puan ortalamalarının geliri gidere eşit ve yüksek olanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir ($1>2,3$; $p<0,01$) (Tablo 6).

Tablo 7. Öğrencilerin Sınav Kaygı Ölçeği Puan Ortalamalarının Depreme ve Sınava Hazırlığa İlişkin Bazı Özellikleri ile Karşılaştırılması (n:300)

Özellikler	Sınav Kaygı Ölçeği Ort
Depremde evde olma durumu	
Evet evdeydim	112,24
Hayır değildim	126,62
t/p	1,500/0,135
Depremde bir yakınını kaybetme durumu	
Evet kaybettim	114,37
Hayır kaybım yok	110,78
t/p	1,158/0,248
Yaşanılan evin hasar durumu	
Evet az hasarlı	113,62
Evet orta hasarlı	113,63
Evet ağır hasarlı	114,96
Evet yıkıldı	105,21
Hayır hasar almadı	109,72
F/p	0,952/0,434
Deprem sonrası yaşadığı yer	
Kendi evinizde	107,64
Bir yakının evinde	110,41
Çadırda	115,60
Konteynarda	107,80
Prefabrik evde	103,00
*Diğer	106,75
F/p	1,188/0,315
Deprem öncesi üniversite sınavına planlı hazırlanma durumu	
Evet	113,45
Hayır	103,84
t/p	1,754/0,080
Deprem sonrası sınav hazırlığı için eğitim desteğini yeterli bulma durumu	
Yeterli ¹	103,67
Kısmen yeterli ²	111,85
Yetersiz	118,76
F/p	5,074/0,007* 3>2>1
Deprem sonrası üniversiteye hazırlanılan yer	
Çadır/konteyner dersaneye gidiyorum	110,88
Gönüllü öğretmenlerden ders alıyorum	114,94
Evde/çadırda kendi imkanlarımla çalışıyorum	113,50
***Diğer	95,00
F/p	2,002/0,114

t:

Independent t test, F:One way Anova test; $p<0,05^*$, ^Farkın hangi değişkenden kaynaklandığı Tukey testi ile değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin sınav kaygı ölçeği puan ortalamalarının depreme ve sınava hazırlığa ilişkin bazı özellikleri ile karşılaştırılması Tablo 7’de verilmiştir. Öğrencilerin depremde evde olma, bir yakınını kaybetme, yaşadıkları evin hasar durumu, deprem sonrası yaşadığı yer, deprem öncesi üniversite sınavına planlı hazırlanma durumu ve deprem sonrası üniversite hazırlanılan yer değişkenleri ile sınav kaygı puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

Öğrencilerin deprem sonrası sınava hazırlığı için desteği yeterli bulma durumlarına göre sınav kaygı puan ortalamaları incelendiğinde; aldıkları eğitim desteğini yetersiz bulanların kısmen yeterli bulanlara göre, kısmen yeterli bulanların da yeterli bulanlara göre sınav kaygı puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır ($3>2>1$; $p<0,01$) (Tablo 7).

Tablo 8. Öğrencilerin Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeği Puan Ortalamaları ile Sınav Kaygı Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki

Değişkenler	$\bar{x}$	Ss	1	2
DSTDBÖ ¹	62,64	20,11	1	0,643*
Sınav Kaygı Ölçeği ²	112,62	26,80	0,643*	1

*Pearson Correlation test * $p<0,01$*

Öğrencilerin deprem sonrası travma düzeyini belirleme ölçeği puan ortalamalarının sınav kaygı puan ortalamaları arasındaki ilişki Tablo 8’de incelenmiştir. Çocukların deprem sonrası travma düzeylerini belirleme ölçeği puan ortalaması ile sınav kaygı ölçeği puan ortalamaları arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki ($r:0,643$; $p=0,001$) olduğu belirlenmiştir (Tablo 8).

Tablo 9. Öğrencilerin Sınav Kaygı Puanlarını Yordayan Deprem Sonrası Travma Düzeylerine İlişkin Regresyon Analizi

Sonuç Değişkeni	Yordayıcı Değişken	B	T	P	Beta (R)	F	Model (p)	R ²
Sınav kaygı ölçeği	Sabit: DSTDBÖ	0,483	14,511	0,001*	0,643	210,58	0,001*	0,414

**Lineer regression test, $p<0,01^*$*

Öğrencilerin sınav kaygı puanlarını yordayan deprem sonrası travma düzeylerine ilişkin regresyon analizi sonucu Tablo 9’da verilmiştir. Çocukların deprem sonrası travma düzeylerinin sınav kaygı puan üzerine istatistiksel açıdan anlamlı bir etkisi olduğu belirlenmiştir ($p<0,001$). Modelde Düzeltilmiş R^2 değeri incelendiğinde algılanan stres alt boyut puanının %41,4’ünün deprem sonrası travma düzeyleri ile açıklandığı saptanmıştır. Çocukların deprem sonrası travma düzeyi arttıkça sınav kaygı düzeyleri de artmaktadır (Tablo 9).

5. TARTIŞMA

Depremler, toplumların sosyal ve ekonomik yaşamları üzerinde önemli olumsuz etkilere neden olduğu gibi, depremde etkilenen bölgelerdeki eğitim sisteminin altyapısında bozulmalara neden olabilmektedir. Bu durum, öğrencilerin derslere katılamamaları, sınavlara katılamamaları ve gerekli eğitim materyallerine ulaşamamalarına neden olurken, etkilenen bölgelerin eğitim sistemini büyük ölçüde olumsuz etkilemektedir (Polat ve Sarıçam, 2024). 2023 yılının Şubat ayında meydana gelen depremde evini kaybeden öğrenciler, sosyokültürel engeller nedeniyle eğitimlerini almak için başka şehir ve bölgelere taşınmak zorunda kalmıştır (MEB, 2023). Yanı sıra deprem sonrası öğrenciler ve aileleri psikolojik olarak oldukça etkilenmişlerdir. Birçok öğrenci aile üyelerini, evlerini ve eşyalarını kaybederek travma, şok ve depresyon gibi duygu durumlarını yaşamalarına neden olmuştur. Ayrıca elektrik ve su gibi altyapı ve kaynakların eksikliği öğrencilerin ders çalışmalarını ve kayıplarıyla baş etmelerini zorlaştırmıştır (Polat ve Sarıçam, 2024). Kişiler üzerinde önemli bir travmatik olay olan Kahramanmaraş merkezli depremi diğer depremlerden ayıran önemli bir yönü ise kısa süre içerisinde çok sayıda büyük depremlerin meydana gelmesi ve uzun dönemde bu artçı depremlerin azalarak devam etmesidir. Ayrıca yine bölgenin ulaşım zorlukları, sınırlı imkânlar, yardım malzemelerinin ulaştırılamaması sorunu ve dondurucu soğuklar depremin kişiler üzerindeki etkilerini arttırıcı önemli bir faktör olmuştur. Meydana gelen tüm bu olumsuzluklar Hatay'ın Samandağ ilçesinde yıl sonunda üniversite sınava girecek olan depremzede öğrencilerde depremin kişiler üzerindeki etkilerinden ikisi olan deprem sonrası travma düzeyi ile sınav kaygıları üzerinde ciddi etkiler bırakmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %60,7'si kız, %39,3'ü erkektir (Tablo 1). Öğrencilerin %41,7'sinin 12. sınıf, %38,0'inin mezun durumda olduğu görüldü. Bu durum, öğrencilerin büyük bir kısmının sınav hazırlıklarını son sınıfta veya mezun olarak yaptığını göstermekle birlikte, araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin aile yapısı incelendiğinde, çoğunlukla çekirdek aile yapısına sahip olduğu (%84,0) görülmektedir. Öğrencilerin %59,0'ının sosyal güvencesi olmadığı belirlenmiş olup, ayrıca çoğu öğrencinin annelerinin (%81,3) ve babalarının (%13,3) çalışmadığı saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin, ekonomik güvencesizlik ve ebeveynlerin iş durumlarını ile ilgili zorluklar yaşadıkları görülmektedir. Yapılan benzer çalışmaların (Duruel & Arık, 2023, Çalışkan ve Kaya, 2021) sonuçlarında sosyo ekonomik durumlarının düşük olduğu görüldüğü gibi, bu araştırmada da öğrencilerin %44,6'sının gelirin giderden az olduğu görülmektedir. Bu analizlerin sonucunda, araştırmayı oluşturan öğrenci

grubunun ekonomik sıkıntı içinde olduğunu göstermektedir.

Araştırmada üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin genel profilinin ekonomik zorluklar ve aile yapısı ile şekillendiği söylenebilir. Bu durum, eğitim sistemini ve sınav hazırlığına erişimi etkileyen faktörleri anlamak açısından önemlidir. Bu verilerin kullanılması, eğitim politikalarının bu öğrenci grubunu daha iyi desteklemesine yönelik stratejilerin geliştirilmesine yardımcı olabilir.

Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin depremle ilgili deneyimleri ve üniversite sınavına hazırlık süreçleri üzerindeki etkilerini incelediğimiz de (Tablo 2), katılımcıların %97,3'nün deprem sırasında evde bulunduğu, araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin, %51,3'nün depremde bir yakınının kaybına sahip olduğu görülmüştür. Bu durum, depremin öğrencilerin yaşamları üzerindeki etkisinin ciddiyetini vurgulamaktadır.

Araştırmamızın bulgularında, öğrencilerin %31,3'ü evlerinin az hasarlı, %31,0'u orta hasarlı, %10,7'si ağır hasarlı ve %13,3'nün yıkılmış olduğunu görüldü (Tablo 2). Deprem sonrası öğrencilerin %60,0'ü çadırda yaşadığı ve bu öğrencilerin %91,3'ü üniversite sınavına hazırlandığı görüldü. Bu durum, depremin mülkiyet üzerindeki etkilerini yansıtırken, depremin konut durumu üzerindeki etkisinin devam ettiğini ve öğrencilerin eğitim hedeflerine rağmen depremle başa çıkmaya çalıştığını gösterir. Bununla birlikte, öğrencilerin %29,3'ünün deprem sonrası sınav hazırlığı için desteklerin yetersiz olduğunu bildirmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu (%50,0) gönüllü öğretmenlerden ders alırken, %37,3'ü çadır veya konteyner dersanelerde eğitim görmeye çalışmıştır. Öğrencilerin deprem öncesi günlük ortalama sınav çalışma süresi 6,86 saat iken, deprem sonrası bu süre 4,91 saate düşmüş olduğu görülmektedir. Bu durumda, depremin eğitim altyapısına olumsuz etkisini yansıtmaktadır.

Araştırmada elde edilen veriler yapılan benzer çalışmalarda depremin öğrencilerin çalışma alışkanlıkları üzerindeki olumsuz etkilerini göstermiştir. 2018 yılında Nepal'de meydana gelen depremin ardından Silwal ve ark. (2018) yaptıkları çalışmalarda öğrencilerin çoğunluğunun eğitimlerinden uzak kalmak zorunda kaldıkları, öğrencilerin belli sağlıklı yaşam yerlerinin bulunmadığı ve çoğunun çadır veya konteynırda kaldığı görülmüştür. Bu araştırmanın sonuçları da yapılan benzer çalışmaların sonuçları da, depremin öğrencilerin eğitim süreçlerinde olumsuz etkilere neden olduğunu göstermektedir.

Bu araştırmada elde edilen verilerle depremin öğrenciler üzerindeki etkilerini ve bu zorlu koşullara rağmen sınava hazırlık sürecini inceleyerek, eğitim sistemine yönelik potansiyel zorluklara ışık tutmaktadır. Literatür incelendiğinde, gerçekleştirilen çalışmaların sonuçlarının, bu araştırmayı destekler yönde olduğu görülmektedir. Karabulut ve Bekler (2023), depremin

ardından depremzede öğrencilerin desteklenmesi ve eğitim fırsatlarına erişimlerini artırmak için çalışmaların yapılması gerektiği savunulmuştur.

Araştırmanın analizlerinde, deprem sonrası travma düzeyi belirleme ölçeğine göre ortalama puanın 62,64'ken algılanan stres ölçeği ortalama puanın 112,62 olması, öğrencilerin algıladıkları stresin, travma düzeylerinden yüksek olduğunu göstermektedir (Tablo 3).

Algılanan stres ölçeği ortalama puanın 112,62 olması, genel olarak öğrencilerin orta ila yüksek arasında bir stres düzeyine sahip olduğunu göstermekle birlikte, Standart sapmanın 26,80 olması, öğrenciler arasında stres düzeylerinde önemli bir farklılık olduğunu gösterir. Akay ve ark., (2024) yapmış olduğu benzer çalışmada, deprem sonrasında üniversite öğrencilerdeki algılanan stress düzeylerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmada, öğrencilerin deprem sonrası travma düzeyi ve algıladıkları stres düzeyi açısından geniş bir dağılıma sahip olduğu ve bu durumun öğrenciler arasında farklı düzeylerde travma ve stres deneyimleri olduğuna işaret etmektedir. Bu bilgiler, öğrencilerin duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını anlamak için kullanılabilir ve gerekli destekleri sağlamak amacıyla müdahale programlarını yönlendirmekte yardımcı olabilir.

Araştırmada kız öğrencilerin deprem sonrası travma düzeyi (ortalama: 67,57) erkek öğrencilere kıyasla belirgin derecede yüksektir (Tablo 4). Yapılan benzer çalışmalar incelendiğinde de deprem travması erkek çocuklara kıyasla kız çocuklarda daha yüksek olduğu görülmüştür (Kurt ve Gülbahçe, 2019; Tüccar ve Yavuz, 2023; Usul ve ark., 2023). Akipek (2023), yaptığı çalışmada, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha çok etkilendiği belirlenmiştir. Bu durum, cinsiyetin deprem sonrası travma üzerinde etkili bir faktör olduğunu göstermektedir. Bu farklılık, cinsiyete özgü psikososyal ihtiyaçların değerlendirilmesi ve desteklenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Analizlerde, mezun öğrencilerin travma düzeyinin diğer sınıflardan anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, deprem sonrası travmanın zaman içinde etkilerinin değişebileceğini veya mezun öğrencilerin olayı daha farklı bir perspektiften değerlendirebileceğini düşündürülebilir. Mezuniyet sonrası belirsizlik ve gelecek endişeleri de bu durumu etkileyebilir.

Yapılan analizlerin farklı bir parametresinde ise, çalışmayan babaya sahip olan öğrencilerin travma düzeyi, çalışan babaya sahip olanlara göre anlamlı derecede yüksektir. Bu durum, baba figürünün öğrencilerin travma düzeyini etkileyebileceğini göstermektedir.

Araştırmanın gelir gider analizleri incelendiğinde, geliri giderinden az olan öğrencilerin

travma düzeyi, geliri giderine eşit ve geliri giderinden fazla olanlara göre anlamlı derecede yüksektir. Bu durum, sosyoekonomik durumun deprem sonrası travma düzeyini etkileyen bir faktör olduğunu göstermektedir. Van depremi sonrasında yapılan araştırmalarda, depremin oluşturduğu maddi kayıplarla, manevi yıkımın depremi yaşayanların günlük yaşamlarını büyük oranda etkilediği görülmüştür (Kardaş ve Tanhan, 2018). Yine 2023 yılında Tüccar ve Yavuz'un yaptıkları benzer çalışmada, gelir düzeyi düşük olanların DSTDBÖ puanları yüksekken, gelir düzeyi yüksek olanların ise DSTDBÖ puanlarının düşük olduğu saptanmış olup, bu sonuç ekonomik sıkıntıların travma sonrası iyileşme sürecini etkileyebileceğini göstermiştir.

Sonuç olarak araştırmanın sonuçları ve (Kardaş ve Tanhan, 2018; Babayigit ve Çakıcı, 2022; Tüccar ve Yavuz 2023) yapılan benzer çalışmalar doğrultusunda, bu araştırmayı destekler yönde deprem sonrası travma düzeyinin çeşitli sosyodemografik faktörlere bağlı olarak değişebileceğini ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar doğrultusunda, travma yaşayan öğrencilere yönelik destek programlarının, cinsiyet, sınıf, aile yapısı ve ekonomik durum gibi özellikleri dikkate alarak daha etkili bir şekilde tasarlanması gerektiği görülmektedir.

Araştırmanın analizlerinde depremde evde olma durumu, bir yakını kaybetme durumu veya yaşanan evin hasar görmesi durumu ile DSTDBÖ puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık gözlenmemiştir (Tablo 5). Bu durum, bireylerin travma düzeyinin, depremle doğrudan ilişkili olmayabileceğini düşündürken, bu araştırmanın aksine Tüccar ve Yavuz'un (2023) yaptıkları benzer çalışmada bir yakınının kaybını yaşayan bireylerin DSTDBÖ puanı ile kayıp yaşamayanlara göre yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmada öğrencilerin deprem sonrasında yaşadıkları yerler incelendiğinde, özellikle çadırda yaşayan öğrencilerin DSTDBÖ puan ortalamasının daha düşük olduğunu göstermektedir. Akipek (2023) tarafından yapılan benzer çalışmada, öğrencilerin % 75'nin akrabalarının yanında kalmak zorunda oldukları, yakın kaybına sahip oldukları, evlerini kaybettikleri ve yaşadıkları evleri değiştirmek durumunda kalmış oldukları görülmüştür. Bu nedenle de öğrencilerde gelecekleri ile ilgili umutlarının daha önce sahip oldukları kendi yaşadıkları ortama dönmek, aileleri ile birlikte olmak istedikleri belirlenmiştir. Bu süreçte öğrencilerin meslekle ilgili kaygılarının daha geri planda olduğu tespit edilmiştir. Bu da daha zorlu yaşam koşullarına maruz kalan öğrencilerin belirli bir direnç geliştirdiğini veya destek aldığını düşündürebilir. Deprem öncesi üniversite sınavına planlı hazırlanan öğrencilerin DSTDBÖ puan ortalaması, deprem öncesi sınava planlı hazırlanmayanlara kıyasla anlamlı derecede yüksektir. Bu durum, sınav hazırlığı sürecinin öğrencilerin travma düzeyini etkileyebileceğini göstermektedir.

Deprem sonrası sınav hazırlığı için desteği yeterli bulan öğrencilerin DSTDBÖ puan ortalaması, yetersiz bulanlara göre daha düşüktür, ancak bu fark anlamlı değildir. Benzer şekilde, sınav hazırlığı için farklı yerlerde çalışan öğrenciler arasında anlamlı farklılıklar vardır. Bu durum, sınav hazırlığı sürecinin öğrencilerin travma düzeyini etkileyebileceğini ancak bu etkinin karmaşık olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın analizleri sonucunda, deprem sonrası travma düzeyinin sadece doğrudan depremle ilgili faktörlere değil, aynı zamanda sınav hazırlığı süreci ve yaşam koşulları gibi dolaylı etkenlere de bağlı olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, destek programları tasarlanırken bu karmaşıklığı dikkate almak önemlidir. Öğrencilerin travma düzeyini anlamak ve iyileştirmek için bireysel ihtiyaçlarına yönelik daha spesifik ve etkili müdahalelerin planlanması gerekebilir.

Araştırmada, kadın öğrencilerin Sınav Kaygı Ölçeği puan ortalaması (117,58), erkek öğrencilerinkinden (110,98) anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 6). Bu durum da yine Karadaş ve Tanhan'ın (2019) yaptıkları çalışma araştırmamızı destekler yönde, cinsiyetin sınav kaygısı üzerinde etkili bir faktör olduğu sonucuna ulaşılmış olup, kız öğrencilerin sınav kaygısının daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Özen (2021)'in yaptığı çalışmada da kız öğrencilerin sınav kaygı düzeyinin erkek öğrencilere kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür. Acar (2018), yaptığı başka bir çalışmada, öğrencilerin sınav kaygı düzeyi puanları ortalamalarında, kız öğrencilerin puanları erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya göre, 11. sınıf öğrencilerinin (104,70) Sınav Kaygı Ölçeği puan ortalamasının, 12. sınıf öğrencileri (112,49) ve mezun öğrencilerden (117,00) anlamlı derecede düşük olduğu saptanmıştır. Bu durum, sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin sınav kaygısının arttığı sonucunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin gelir ve gider durumlarının analizleri incelendiğinde, geliri giderinden az olan öğrencilerin (120,99) Sınav Kaygı Ölçeği puan ortalaması, geliri giderine eşit (105,23) ve geliri giderinden fazla (109,48) olan öğrencilerden anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Yıldırım (2023)'ün, sınav kaygısı ile ilgili yaptığı bir çalışmada, kız cinsiyetteki, daha küçük yaş grubunda yer alan, lisede eğitim ve öğretim gören ve sosyoekonomik düzeyi düşük aileye sahip öğrencilerin sınav kaygı puanının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda, sosyoekonomik durumun sınav kaygısı üzerinde belirgin bir etkisinin olduğu görülmektedir. Ayrıca ekonomik zorluklarla başa çıkma, sınav kaygısını da arttıran bir faktör olarak düşünülebilir.

Araştırmada, depremde evde olma, bir yakını kaybetme veya yaşanan evin hasar durumu

ile Sınav Kaygı Ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Araştırmanın bu analizleri, depremle ilgili deneyimlerin sınav kaygısı üzerinde doğrudan bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Araştırmanın, diğer analizlerinde ise öğrencilerin deprem sonrası yaşadığı yer ile Sınav Kaygı Ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık gözlenmemiş. Bu durum da öğrencilerin deprem sonrası yaşadıkları yerin, sınav kaygısı üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Ancak; araştırmanın doğrultusunda yapılan analizlerde, deprem öncesi üniversite sınavına planlı hazırlanan öğrencilerin Sınav Kaygı Ölçeği puan ortalaması, deprem öncesi sınava planlı hazırlanmayanlara göre anlamlı derecede olduğu görülmüş olup, bu durum, üniversite sınavına hazırlık sürecinin, öğrencilerin sınav kaygısını etkileyebileceğini göstermektedir. Du ve ark. (2018), Çin’de meydana gelen depremin ardından yaptığı çalışmamıza benzer çalışmalarda öğrencilerdeki stres düzeyinin yüksek olduğu sonucunu elde etmiştir.

Deprem sonrası sınav hazırlığı için desteği yetersiz bulan öğrencilerin Sınav Kaygı Ölçeği puan ortalaması, yeterli bulanlara göre anlamlı derecede yüksektir. Ayrıca, deprem sonrası üniversiteye hazırlanan yerler arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür. Bu durumlar, sınav hazırlığı sürecinin ve destekleyici faktörlerin, öğrencilerin sınav kaygısı üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Arslan (2023)’ın, yaptığı çalışmada bu çalışmaya bezer şekilde deprem sonrası öğrencilerin sınav için verilen desteği yetersiz bulduğunu bildirmiştir.

Araştırmanın analizlerine göre, öğrencilerin Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeği (DSTDBÖ) puanları ile Sınav Kaygı Ölçeği puanları arasında pozitif ve orta düzeyde bir korelasyon olduğu gözlemlenmektedir (Tablo 8). Bu durum, deprem sonrası yaşanan travma düzeyi ile sınav kaygısı arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Öğrencilerdeki travma düzeyi arttıkça sınav kaygısı da artmaktadır. Bu durum, travmatik olayların öğrencilerin genel psikolojik durumlarını etkileyebileceğini ve bu etkinin sınav kaygısı üzerinde belirleyici olabileceğini göstermektedir. Erdoğan (2018) yaptığı bir çalışmada, afet gibi durumlarda hemşirelerin sahip oldukları mesleki becerileri sayesinde, karmaşık ortamlarda az malzeme ile sayıca fazla hastanın bakım ihtiyaçlarının karşılanabileceğini vurgulamıştır. Öğrencilerin travma düzeyleri dikkate alınarak sınav kaygısıyla başa çıkma stratejileri ve destek programları tasarlanabilir. Bu, öğrencilere yönelik duygusal ve psikososyal ihtiyaçlarına daha etkili bir şekilde yanıt verebilir.

Deprem sonrası travma düzeyi ile sınav kaygısı arasındaki ilişki, öğrencilerin travmatik deneyimleri ve sınav performansları arasında bağlantı olabileceğini düşündürmektedir. Bu durumu anlamak, öğrencilere yönelik daha etkili destek sağlama ve başarılarını artırma amacıyla

müdahaleler geliştirmek için önemlidir.

Araştırmanın analizlerinde, Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeği (DSTDBÖ) puanlarının Sınav Kaygı Ölçeği puanlarını olumlu yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordadığını göstermektedir (Tablo 9). Araştırmanın analiz modelinde düzeltilmiş R^2 değeri incelendiğinde algılanan stres alt boyut puanının %41,4'ünün deprem sonrası travma düzeyleri ile açıklandığı saptanmıştır (Tablo 9). Öğrencilerdeki deprem sonrası travma düzeyi arttıkça sınav kaygısı da artmaktadır. Bu analizler de, deprem sonrası travma düzeyinin sınav kaygısı üzerinde doğrudan bir etkisi olduğunu göstermektedir. Araştırmanın analizleri sonucunda bireylerde oluşturan travmatik olayların boyutuna bağlı olarak öğrencilerin sınavda yaşanan kaygının boyutunda da artış olacağı görölmektedir.

Araştırmanın yapılan tüm analizleri sonucunda, deprem sonrası öğrencilerde yaşanan travma düzeyinin nedenleri ve boyutları farklılık gösterse de sınav kaygısı üzerinde önemli bir yordayıcı olduğunu göstermektedir ve bu bilgiler, öğrencilere yönelik daha etkili destek hizmetleri sunmak için kullanılacağı gibi araştırmada öğrencilerin deprem sonrası travma düzeylerinin belirlenmesinin ve bu travmanın sınav kaygısı üzerindeki etkisinin anlaşılmasının, sağlık ve eğitim profesyonelleri için önemli olduğunu vurgular.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

Hatay'ın Samandağ ilçesindeki depremzedeler arasında üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin deprem sonrası travma düzeyleri ile sınav kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmanın sonuçları incelendiğinde,

- Araştırmaya katılan öğrencilerin algıladıkları stresin, travma düzeylerinden yüksek olduğu belirlenmiştir.
- Öğrencilerde görülen deprem travması erkek çocuklara kıyasla kız çocuklarda daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Mezun öğrencilerin travma düzeyinin diğer sınıflardan anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir.
- Sosyoekonomik durumu düşük olan öğrencilerin travma düzeyinin, geliri giderine eşit ve geliri giderinden fazla olan öğrencilere göre yüksek olduğu saptanmıştır.
- Deprem sonrasında, çadırdaki ve bir yakınının evinde yaşayan öğrencilerdeki sınav kaygısı, diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
- Öğrencilerin deprem sonrası sınava hazırlık durumları ile sınav kaygı puan ortalamaları incelendiğinde; aldıkları desteği yetersiz bulanların kısmen yeterli bulanlara göre, kısmen yeterli bulanların da yeterlibulanlara göre sınav kaygı puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Öğrencilerin, deprem sonrası travma düzeyleri arttıkça sınav kaygı düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir.

6.2. Öneriler

Araştırma sonuçlarına dayanarak;

- Deprem ve benzeri afetlerin hazırlıkları için, orta okuldan itibaren ders müfredatlarında, afet eğitimlerinin ayrı bir ders olarak verilmesi,
- Depremler sonrasında kadın öğrencilerin erkeklere kıyasla yüksek travma düzeylerine sahip olmalarının kültürel, psikolojik ve sosyolojik nedenleri belirlenmeli ve bu nedenlere uygun psikolojik destek sağlanması,
- Deprem sonrasında kurulan çadır/konteyner dersanelerinde psikologların bulundurulması,
- Deprem sonrasında kurulan çadır/konteyner dersanelerinde okul hemşirelerinin bulundurulması,
- Deprem sonrasında öğrencilerin eğitim görecekları ortam hazırlığını sağlayacak, daha hızlı ve koordineli bir şekilde planlayacak bir afet komitelerinin oluşturulması önerilebilir.

KAYNAKÇA

1. Acar S. “*Sınav Kaygısının Yordanmasının Psikolojik Dayanıklılık ve Karar Verme Becerileri Açısından İncelenmesi*”, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
2. AFAD (2023), “06 Şubat 2023 Pazarcık-Elbistan Kahramanmaraş (Mw: 7.7 – Mw: 7.6) Depremleri Raporu” T.C. İçişleri Bakanlığı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Deprem ve Risk Azaltma Genel Müdürlüğü, Deprem Dairesi Başkanlığı, Çevrimiçi Deprem Raporu <https://deprem.afad.gov.tr/event-catalog>. Erişim Tarihi: 15/02/2024
3. Akay G, Oğuzhan H, Tüfekçi F. “Kahramanmaraş depremi sonrası üniversite öğrencilerinde algılanan stres düzeyleri ile öznel iyi oluş durumları arasındaki ilişkinin Belirlenmesi”, *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 2024, 7(1): 40-47
4. Akcan S, Tekin S, Yeşilyurt A, Zülfikar A. “Güncel Avrupa sismik tehlike ve risk modeliyle 23 Kasım 2022 Düzce depreminin değerlendirilmesi”, *Afet ve Risk Dergisi*, 2023, 6(4): 1218-1233.
5. Akıncı AC, Ünlügenç UC. “6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri: Sahadan jeolojik veriler, değerlendirme ve Adana için etkileri”, *Çukurova Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, Haziran 2023, 38(2): 553-569
6. Akipek A. “Depremzede lise öğrencilerin gelecek kaygısı”, *Social Science Development Journal*, 2023, 8(38): 100-110.
7. Akpınar NB, Ceran MA. “Afetlerle ilgili güncel yaklaşımlar ve afet hemşiresinin rol ve sorumlulukları”, Ankara Medipol Üniversitesi, İlk ve Acil Yardım Programı, Ankara, *Paramedik ve Acil Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2020, 1(1): 28-40
8. Alpay E, Çelik D. “Karmaşık travma sonrası stres bozukluğu: Bir gözden geçirme”, Mersin Üniversitesi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 2022, 14(4): 589-596
9. Altan B. “*Ruh Sağlığı Çalışanlarında İkincil Travmatik Stres İle Uyum Bozucu Şemalar, Çocukluk Çağı Travmaları ve Mesleki ve Sosyodemografik Değişkenlerin İlişkileri*”, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans, 2020.

10. Altınsoy F, Aypay A. “Development of Traumatic Experiences Screening Form (large T): An Investigation For University Students”, *Osmangazi Journal of Educational Research*, 2021, 8(1): 168-192
11. American Psychiatric Association. (APA), “Diagnostic and statistical manual of mental disorders” (DSM-5) 2013.
12. American Psychiatric Association (APA), “Diagnostic and Statistical Manuel of Mental Disorders”, Washington, DC: American Psychiatric Association, 2014
13. American Psychiatric Association (APA), “Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 5th edition Text Revision (DSM-5-TR)” Washington, American Psych American Psychiatric Association, 2022
14. Aral N. “Depremin çocuklar üzerindeki etkileri”, *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2023, 6 (11): 93-105.
15. Arslan M. “Okul müdürlerinin 6 Şubat Kahramanmaraş depremi sonrası okullarda karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri”, *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 2023, 10(97), 1550-1559, ISSN: 2459-1149
16. Aydoğdu F. Fofana A. “Depremin Küçük Çocuklar Üzerindeki Etkileri ve Müdahale Programları”, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü / Sağlık Hizmetleri MYO, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü/Sağlık Bilimleri Fakültesi, İstanbul Okan Üniversitesi, 2023.
17. Aykut S, Aykut SS. “Covid-19 pandemisi ve travma sonrası stres bozukluğu temelinde sosyal hizmetin önemi”, *Toplumsal Politika Dergisi*, 2020, 1(1): 56-66
18. Başpınar Erten S. “Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygısı İle Algılanan Stres Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
19. Bıçakçı AB, Ergüney Okumuş E. “Depremin psikolojik etkileri ve yardım çalışanları”, *Avrasya Dosyası Dergisi*, 2023, 14(1): 218-248
20. Bilgiç BB, Şener Ö. “YKS Öğrencilerinin Koronavirüs (COVID-19) Korkusu, Sınav Kaygısı ve Başa Çıkma Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Edirne Örneği”, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2022, 8 (2): 145-167.

21. Bolaç F. “Depremi Eğitim Hizmetlerinin Kalitesine Etkileri: Faktörler ve Değerlendirme”, Olağan Dışı Durumlarda Sağlık: Deprem, Yaz Yayınları, 2024.
22. Budak D, Kandil N. “Üniversite Öğrencilerinin Deprem Bilgi Düzeyleri ve Sürdürülebilir Deprem Farkındalık Düzeylerinin Araştırılması: Spor Bilimleri Örneği”, Atatürk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Erzurum, 2023, 6(2).
23. Çalışkan A, Kaya G. “Deprem Sonrasındaki Toplumsal Dayanışma Pratiklerinin Sosyolojik Görünümü: İzmir Depremi Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, Yıl: 2021, 12(32): 1052-1077.
24. Davranış Bilimleri Enstitüsü (DBE), “İkincil travma: Travmanın domino etkisi”, (Erişim Tarihi: 12.05.2009)
25. Doğan A, Keskin G, Dönmez A. “Afet yardım çalışanlarında sekonder travma”, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Afet Tıbbı AD., İzmir, 2021,6(3): 421-432.
26. Durdyeva G, Erbay EÖ. “Türkiye’de mültecilere hizmet veren profesyonellerin ikincil travmatik stres düzeyi ile psikolojik dayanıklılık ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi”, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, Psikoloji Bilim Dalı (tezli) Yüksek Lisans Programı, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Şubat 2021, 14(76).
27. Du N, Zhou P, Situ MJ, Zhu CZ, Huang Y. “Post-traumatic stress disorder and depression symptoms of adolescents survived form a seriously-hit area in China A 3-year follow-up study”, *Psychiatry Research*, 2019, 273, 288-295.
28. Duruel M, Avşar Arık I. “Kırılganlık ve dirençlilik kesişiminde yaşlıların afet deneyimleri: Hatay örneği 6 Şubat 2023 depremleri”, *Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Temmuz 2023, 9(2): 2528-9950.
29. Erdoğan Ö. “Afet Hemşireliği Eğitimi”, Afet Yönetimi Anabilim Dalı, Bezmîâlem Vakıf Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara: Türkiye Klinikleri; 2018.
30. Erözkan A. “Üniversite öğrencilerinin sınav kaygısı ve başa çıkma davranışları”, Muğla Üniversitesi, *SBE Dergisi*, 2004, 12.
31. Ertaş H, Atalay HN. “Uluslararası üniversite öğrencilerinin doğal afetlere ilişkin endişeleri: Nitel bir araştırma”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2023; (52): 321-335.

32. Fong NK, Law YM, Lou L, Zhao ZE, Chen H, Ganesan B, Lai AWY, Lee BHC, Leung ANT, Liu KYS, Wong CSM, Li CPW, Wong MS, Shum DHK. "Post-traumatic stress disorder (PTSD) after an earthquake experience: A cross-sectional survey of Wenchuan earthquake victims with physical disabilities 10 years later", *International Journal of Disaster Risk Reduction*, (2022), 80: 103-225.
33. Gözükızıl CA, Tezcan S. "Cumhuriyet'in yüzüncü yılında Türkiye'de afetler: 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri", *Kent Akademisi Dergisi*, Ekim 2023,16: 97-114.
34. Gülyol Y. "Deprem kaynaklı ikincil travmatik strese genel bir bakış", *Habitus Toplumbilim Dergisi*, Şubat 2024, (5): 37-60.
35. Gürer G. "Türkiye'de yaşanan büyük ölçekli depremler ve ekonomik kriz dönemlerinin, Anayasa Mahkemesi'nin aldığı kararlar üzerindeki etkisinin incelenmesi", Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı. Sakarya, *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 2023, 9(2): 96-114.
36. İlhan ÇF, Kışlal S. "Travma Sonrası Stres Bozukluğunun Önlenmesine Yönelik Korku Belleği Üzerine Yapılan Müdahaleler", 1 Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Ankara, *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 2023, 10(3): 396-412
37. Karabacak Çelik, A. "Deprem Sonrası Travma Belirtileri, Umut ve İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, TRT Akademi, 2023, 8 (18): 574-591.
38. Karabulut D, Bekler T. "Doğal afetlerin çocuklar ve ergenler üzerindeki etkileri", Artvin Çoruh Üniversitesi, Doğal Afetler Uygulama ve Araştırma Merkezi, *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 2019, 5(2): 368-376.
39. Karakaya EG. "Travmatik deneyimlerin fizyolojik ve psikolojik yansımaları üzerine; Travma sonrası stres bozukluğuna genel bir bakış", *International Academic Social Resources Journal*, 2023, 8(48): 2636-7637.
40. Kardaş F, Tanhan F. "Van depremini yaşayan üniversite öğrencilerinin travma sonrası stres, travma sonrası büyüme ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi", *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2018, 15(1):1-36
41. Kaya B. "Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına Bağlı Kuruluşlarda Çalışanlarda İkincil Travma Stres ve Adil Dünya İnancının İncelenmesi", Çağ

Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikolojik Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2020.

42. Kaya Z. “Travma Psikolojik Danışmanlığında Kavramsal Çerçeve”, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ekim 2019, 978-605-241-805-5.
43. Kırkık M. “*Ergenlerde Üstbiliş ve Sınav Kaygısı Arasındaki ilişkide Ruminasyon ve Bilişsel Esnekliğin Aracılık Rolü*”, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
44. Koçyiğit EG. “Sınav Kaygısı, Etileyen Faktörler ve Baş Etme Yöntemleri”, Altınbaş Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Bölümü, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 2023, 10(3): 126-140.
45. Korkmaz E, Hacıdursunoğlu Erbaş D, Azizoğlu H, İlbey Koç H, Eti Aslan F. “Depremzede hemşire bir felakette yardımcı olabilir mi? 2023 Pazarcık depremi üzerine deneyimler”, Bahçeşehir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, *Kocaeli Med J* 2023;12(3): 395-401.
46. Korucu T, Kaya D. “Yeniden yaşama sarılmak: Deprem sonucu gelişen travma sonrası stres bozukluğu yönetiminde temel beden farkındalık terapisi”, *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Haziran 2023, 8(2): 755-761.
47. Kurt E, Gülbahçe A. “Van depremini yaşayan öğrencilerin travma sonrası stres bozukluğu düzeylerinin incelenmesi”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2019, 957-972.
48. Luzika A. “Disaster perception and preparation among foreign versus local university students in Japan: A comparative study” Utsunomiya University, Center for International Exchange, 350 Minemachi, Utsunomiya City, 2022, 321–8505.
49. Marangoz M, İzci Ç. “Doğal afetlerin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler bağlamında girişimciler Açısından Değerlendirilmesi” *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2023, 24(52).
50. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), “MEB Deprem Bölgesi İlleri Raporunu Yayımladı”, (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2024).

51. Mega F. “Travma sonrası stres bozukluğu tanısının tarihsel süreci, çocuklarda klinik seyri ve BDT Uygulamaları”, Medeniyet Üniversitesi Klinik Psikolog, Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Kliniği, 2020, 1(1): 24-29.
52. Mert Ö, Sert M. “Yetişkinlerin Küçük ‘t’ Travmaları ile Psikolojik Esneklikleri Arasındaki İlişkide Duygu Düzenlemenin aracı Rolünün İncelenmesi”, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2024.
53. Onat Kocabıyık O, Donat Bacıoğlu S. “Durumluk sınav kaygısını yordamada ruminatif tepkiler ve cinsiyetin rolü” Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Edirne, Kastamonu Eğitim Dergisi, 2020, 28(5): 2165-2172.
54. Orhan G. “Cinsel İstismar Mağduru Çocukların Adli Görüşmesini Yürüten Profesyonellerin İkincil Travmatik Stres, Tükenmişlik ve Mesleki Doyum Düzeyleri ile ilişkili Değişkenler: Türkiye Örneği”, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adli Psikoloji Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2020.
55. Özen Ş. “Sınavların Öğrenciler Üzerinde Oluşturduğu Kaygı Düzeyi ile Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Çeşitli Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi”, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Anabilim, Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı, Yüksek lisans Tezi, 2021.
56. Özen Y. “Psikolojik travmanın insanlık kadar eski tarihi”, *The Journal of Social Science*, 2019, 3(5): 362-375.
57. Özkök G. “Sosyal Hizmet Kurumlarında Çalışan Bakım Personellerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ile İkincil Travma Düzeyleri ve Kaygı Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı ve Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
58. Öztürk Çopur E, Karasu F. “Depremde hemşire olmak: Deprem günlükleri”, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Yusuf Şerefoğlu Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik, *Yaşam Boyu Hemşirelik Dergisi*, 2023; 4(2): 224-235.
59. Perişan N. “Kaygı, Psikolojik Dayanıklılık ve Başa Çıkma yolları Arasındaki İlişki: Üst Bilişin Aracı Rolü”, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı/ Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Yeterlik Tezi, 2018.

60. Polat MS, Sarıçam H. “6 Şubat depremde etkilenen bölgelerdeki öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar: Hatay ili örneği”, *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 2024, 15(1), 2146-1740
61. Polat D. “*Anatomi dersinde portfolyo kullanmanın öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal özellikleri üzerine etkisi*”, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2006.
62. SBB (2023), “2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu”, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, <https://www.sbb.gov.tr/>, Erişim:16/02/2024.
63. Sert Z. “*Sağlık Çalışanlarında Travma Sonrası Stres Bozukluğu Gelişimi ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*”, İstanbul Gelişim Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı, Eylül 2022.
64. Silwal S, Chudal R, Dybdahi R, Sillanmaki L, Lien L, Sourander A. “Post-traumatic stress and depressive symptoms among adolescents after the 2015 earthquake in Nepal: A Longitudinal Study”, *Child Psychiatry & Human Development*, 2022, 53: 430–439.
65. Söğütlü L. “Travma Sonrası Çocuklarla ve Ergenlerle Temas”, İstanbul Aile Vakfı Yayınları İstanbul, Şubat 2024.
66. Sönmez D, Hocaoglu Ç. “Doğal afetler sonrası travma sonrası stres bozukluğu: Bir gözden geçirme”, *Düzce Tıp Fakültesi Dergisi*, 2023, 25(2): 103-114
67. Şahin M. “Korku, kaygı ve kaygı (anksiyete) bozuklukları”, İstanbul Arel Üniversitesi, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 2019, 6(10): 117-135
68. Şimşek P, Gündüz A. “Türkiye’de afet hemşireliği”, Trabzon Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Trabzon, *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 2021, 47 (3): 469-476.
69. Tamam L, Demirkol ME. “Anksiyete Bozuklukları”, Dahili Branşlar Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, 2019.
70. Tanhan F, Kayrı M. “Deprem sonrası travma düzeyini belirleme ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2013, 13(2): 1013-1025.
71. Telli Yamamoto G, Altun D. “Türkiye’de deprem sonrası çevrimiçi öğrenmenin vazgeçilmezliği”, Kadın ve Genç Girişimci Merkezi Derneği, Ankara ve

Yeditepe Üniversitesi, Ticari Bilimler Fakültesi, İnsan Kaynakları, İstanbul, *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 2023, 6(2): 125-136.

72. Thorup-Binger C, Charania NA. “Vulnerability and capacities of international students in the face of disasters in Auckland, New Zealand”, School of Public Health and Psychosocial Studies, Auckland University of Technology, 2019.
73. Topçuoğlu V. “Anksiyete bozuklukları”, İstanbul Kent Üniversitesi, 2022; 1(1): 38-40.
74. Totan T, Özgül Ö, Tosun E. “Bilişsel ve duygusal düzenlemenin sınav kaygısına olan etkisinde psikolojik dayanıklılığın aracılık rolü”, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2019, 6(2): 2148-6999.
75. Tüccar E, Yavuz E. “Kahramanmaraş Pazarcık depreminin (6 Şubat 2023) bireyler üzerindeki etkilerinin psikososyal yönden incelenmesi”, Sakarya Üniversitesi, Journal of Migration and Political Studies, 2023, 1(1): 54-77.
76. UNICEF, “UNICEF Türkiye Humanitarian Situation”, 2023, 19 Erişim Tarihi: 25/04/2024.
77. Usul Ö, korkut S, Bulut C, Yılmaz E, Ergedik ÖS. “Deprem sonrası saha çalışanlarının etkilenme düzeyi ve travmatik belirtilerinin incelenmesi”, Cizre Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Şırnak, 2023.
78. Uyar B, Salman BC, Aydar S, Batihan G, Savga K, Balıkçı B, Baran H, Cankaya İnan E, Arslan A, Guneş M, Kaya MC, Bulut M. “Kahramanmaraş depremi sonrası psikososyal destek biriminden danışmanlık alan sağlık çalışanlarının travma sonrası stres bozukluğu verilerinin retrospektif değerlendirilmesi” Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, Diyarbakır Türkiye, 2023, 4: 753-759.
79. Uygur SS. “Deprem yaşamış üniversite öğrencilerin sosyal destek ağlarına ilişkin algı ve görüşleri”, Dokuz Eylül Üniversitesi, *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 2024, 15(1).
80. Ünüvar N, Özmete E. “Kahramanmaraş Merkezli Depremlerde Psikososyal Uygulamaları Elbistan ve Kahramanmaraş İl Merkezi Saha Çalışması Raporu”, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ağustos 2023, 6: 978-605-67150-1-3

81. Yazıcı Demir Y, Atli A. “Ders çalışma süresi ve sınav başarısı arasındaki ilişki: sınav kaygısının düzenleyici rolü”, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2024, 24(1): 233-251.
82. Yıldırım M. “Lise Öğrencilerinde Üstbiliş, Psikolojik Sağlamlık ve Öz-Şefkat ile Sınav Kaygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Pamukkale Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Uzmanlık Tezi, 2023.
83. Yıldız Mİ, Başterzi AD, Akgün Yıldırım E, Yüksel S, Aker AT, Semerci B, Çakıroğlu S, Yazgan Y, Sercan M, Erim BR, Küçükparlak İ, Hacıoğlu Yıldırım M. “Deprem sonrası erken dönemde koruyucu ve tedavi edici ruh sağlığı hizmeti-Türkiye psikiyatri derneği uzman görüşü”, *Türk Psikiyatri Dergisi* 2023, 34(1):39-49
84. Yılmaz DG. “Geçmiş Depremlerden 2023 Kahramanmaraş depremlerine: neden afete karşı hazır değiliz?”, *Afet ve Risk Dergisi*, Eylül 2023, 6(3): 1009-1023.
85. Zhou Y, Liang Y, Tong h, Liu Z. “Patterns of posttraumatic stress disorder and posttraumatic growth among women after an earthquake: A latent profile analysis”, *Asian Journal of Psychiatry*, June 2020.

EKLER

EK- 1: BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM OLUR FORMU (Ebeveyn izin formu)

Değerli ebeveyn;

Çocuğunuzu Doç.Dr. Gülzade Uysal danışmanlığında Okan Üniversitesi Hemşirelik bölümü lisans öğrencisi Nilay Özenir tarafından yürütülen “Üniversite sınavına hazırlanan depremzede öğrencilerinin deprem sonrası travma düzeyi ile sınav kaygıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz.

Bu çalışma, üniversite sınavına hazırlanan depremzede öğrencilerin deprem sonrası travma düzeyi ile sınav kaygıları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamaktadır. Deprem, öğrencilerin sınav kaygısı üzerinde etkili olabilir ve bu durum öğrencilerin sınava hazırlanma sürecini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu çalışmanın sonuçları, depremzede öğrencilerin deprem sonrası travma düzeyi ile sınav kaygıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve sonuçlar doğrultusunda mevcut sorunlarla baş etme yöntemlerinin geliştirilmesi öngörülmektedir.

Bu araştırmada çocuğunuzun sosyo-demografik özelliklerini ve bilgilerini belirlemek için bir "Soru Formu" doldurması istenecektir. Tahmini süre 15-20 dakikadır ve katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çocuğunuzun araştırmaya katılımı size ve çocuğunuza bağlıdır, istediğiniz zaman katılımı reddedebilir veya araştırmadan çekebilirsiniz. Bu formu onaylamanız, çocuğunuzun araştırmaya katılmasını kabul ettiğinizi gösterir. Araştırmadan elde edilen bilgiler sadece araştırma amacı için kullanılacak ve kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Ancak, veriler yayın amaçlı kullanılabilir.

Araştırmacıların;

Ebeveynin;

Adı -soyadı:

Adı-soyadı:

İmzası:

İmzası:

E-posta:

EK-2 BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM OLUR FORMU (Adölesan izin formu)

Değerli katılımcı,

Sizi, Doç. Dr. Gülzade Uysal danışmanlığında hemşire Nilay Özenir tarafından yürütülen “Üniversite sınavına hazırlanan depremzede öğrencilerinin deprem sonrası travma düzeyleri ile sınav kaygıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz.

Araştırmaya tahminen 15-20 dakika kadar süre ayırmanız istenmektedir. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz cevaplamanız, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle vermenizdir.

Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya e-posta adresinden ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Nilay Özenir

İmzası:

e-posta:

Adres:

Katılımcının

Adı-Soyadı:

İmzası:

e-posta:

EK-3. ADÖLESAN TANITICI ANKET FORMU

Sevgili Gençler,

Araştırma, yürütülen “Üniversite sınavına hazırlanan depremzede öğrencilerinin deprem sonrası travma düzeyleri ile sınav kaygıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi: Samandağ örneği” amacıyla planlanmıştır. Hakkınızdaki kişisel bilgiler gizli tutulacak ve herhangi bir kurum ile paylaşılmayacaktır. Sonuçlar sadece bilimsel amaçla kullanılacaktır. Katılımınız için teşekkürler.

Hemşire Nilay Özenir

Danışman: Doç.Dr. Gülzade Uysal

1. Yaş:
2. Cinsiyet
 - ☐ Kadın
 - ☐ Erkek
3. Öğrenim durumu
 - ☐ 11.sınıf
 - ☐ 12.sınıf
 - ☐ Mezun
4. Aile tipi
 - ☐ Çekirdek Aile
 - ☐ Geniş Aile
 - ☐ Diğer.....
5. Sosyal güvence varlığı?
 - ☐ Var
 - ☐ Yok
6. Ailedeki çocuk sayısı (sizinle birlikte).....
7. Anne çalışma durumu:
 - ☐ Çalışıyor
 - ☐ Çalışmıyor
 - ☐ Depremden sonra çalışmıyor
 - ☐ Diğer
8. Baba çalışma durumu
 - ☐ Çalışıyor
 - ☐ Çalışmıyor
 - ☐ Depremden sonra çalışmıyor
 - ☐ Diğer
9. Deprem öncesi sosyoekonomik durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz?
 - ☐ Gelir giderden az
 - ☐ Gelir gider eşit
 - ☐ Gelir giderden fazla
10. Deprem anında evde miydiniz?
 - ☐ Evet
 - ☐ Hayır
11. Depremde bir yakınınızı kaybettiniz mi?
 - ☐ Evet
 - ☐ Hayır
12. Eviniz hasar aldı mı?
 - ☐ Evet az hasarlı
 - ☐ Evet orta hasarlı

- ☐ Evet ağır hasarlı
 - ☐ Evet yıkıldı
 - ☐ Hayır hasar almadı
13. Nerede Yaşıyorsunuz?
- ☐ Kendi evimizde
 - ☐ Bir yakınınızın evinde
 - ☐ Çadırda
 - ☐ Konteynırda
 - ☐ Prefabrik evde
 - ☐ Diğer
14. Deprem öncesi üniversite sınavı için (dersane/özel ders/evde vb.) planlı bir hazırlanma sürecinde miydiniz?
- ☐ Evet
 - ☐ Hayır
15. Deprem sonrası üniversite sınavına hazırlanırken aldığınız desteği nasıl tanımlarsınız?
- ☐ Yeterli
 - ☐ Kısmen yeterli
 - ☐ Yetersiz
16. Deprem sonrası üniversite sınavına nerde hazırlanıyorsunuz?
- ☐ Çadır/konteynır dershaneye gidiyorum
 - ☐ Gönüllü öğretmenlerden ders alıyorum
 - ☐ Evde/çadırda kendi imkanlarımla çalışıyorum
 - ☐ Diğer.....
17. Depremden önce günde ortalama kaç saat ders çalışıyordunuz? /saat
18. Günde ortalama kaç saat ders çalışıyorsunuz?/saat

EK-4 Deprem Sonrası Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği

	1	2	3	4	5
Davranış					
İştah kaybı yaşıyorum.					
Daha öfkeli/sinirli biri oldum.					
Kâbuslar görüyorum.					
Deprem olacak diye kapalı ortamlara giremiyorum.					
Heyecansal Sınırlık					
Geleceğe ilişkin güven duygumu yitirdim					
Artık hayatın hiçbir anlamı yokmuş gibi geliyor					
Yaşadıklarım sonrasında yaşama isteğim azaldı.					
Deprem sonrasında hayatımda yaptıklarım ile ilişkin pişmanlıklarım arttı.					
Kendimi çok çaresiz/güçsüz hissediyorum					
Duyuşsal					
Yardıma muhtaç olmam onurumu kırıyor					
Deprem sonrasında davranışlarıma/ ilişkilerime daha çok dikkat etmeye başladım.					
Hayatımın değerini daha çok anladım.					
Çok duygusallaştım/ durup dururken ağlıyorum					
Bilişsel Yapı					
Çocuklarım/Annem-babam/ tanıdıklarım/arkadaşlarım için kaygılanıyorum.					
Her an deprem olacakmış düşüncesiyle tedirginim.					
Deprem görüntüleri gözümün önüne geliyor.					
Geleceğe ilişkin kaygılanıyorum.					
Uyku Problemleri					
Uykumdan aniden uyanıyorum.					
Uykuya dalmakta güçlük çekiyorum.					
Daha az uyuyorum.					

EK-5: SINAV KAYGISI ÖLÇEĞİ

Lütfen, her maddeyi dikkatle okuyarak size en uygun düzeyi işaretleyiniz.	Hiç bir Za ma n	Nadi ren	Baz en	Sık sık	Her Zam an
1. Sınava girmeden de sınıf geçmenin ve başarılı olmanın bir yolu olmasını isterim.	1	2	3	4	5
2. Çevremdekiler (ailem, arkadaşlarım) sınavları başaracağım konusunda bana güvenirler.	1	2	3	4	5
3. Sınavlar sırasında, zihnimin sınavla ilgili olmayan konulara kaydığını hissedirim.	1	2	3	4	5
4. Sınavların mutlaka resmi, ciddi ve gerginlik yaratan durumlar olması gerekmez.	1	2	3	4	5
5. Önemli sınavlardan önce veya sonra canım bir şey yemek istemez.	1	2	3	4	5
6. Eğer sınavlar olmasaydı, dersleri daha iyi öğrenirdim.	1	2	3	4	5
7. Başarı konusundaki endişelerim sınava hazırlığımı ve sınav başarıyı etkiler.	1	2	3	4	5
8. Önemli sınavlara gireceğim zaman uykularım kaçır.	1	2	3	4	5
9. Başarısız olduğumda çevremdekilerin hakkımdaki düşünceleri beni rahatsız eder.	1	2	3	4	5
10. Başarısız olursam insanlar benim yeteneğimden şüpheye düşecekler.	1	2	3	4	5
11. Sınavlardan önce bir türlü gevşeyemem.	1	2	3	4	5
12. Önemli sınavlardan önce zihnim adeta durur.	1	2	3	4	5
13. Sınavdan önce daima huzursuz, gergin ve sıkıntılı olurum.	1	2	3	4	5
14. Sınavların insanın gelecekteki amaçlarına ulaşması konusunda ölçü olmasına hayret ederim.	1	2	3	4	5
15. Sınavlar insanın gerçekten ne kadar bildiğini göstermez.	1	2	3	4	5
16. Düşük not aldığımda, hiç kimseye notumu söylemem.	1	2	3	4	5
17. Önemli Sınavlara çalışırken olumsuz düşüncelerle peşin bir yenilgi yaşarım.	1	2	3	4	5
18. Sınav sonuçlarını almadan önce kendimi çok endişeli ve huzursuz hissedirim.	1	2	3	4	5

19. İşe alınırken sınavlar veya test yapılmasını istemem.	1	2	3	4	5
20. Sınavlarda başarılı olamazsam zannettiğim kadar akıllı olmadığımı düşünürüm.	1	2	3	4	5
21. Sınavlarla ilgili endişelerim tam olarak hazırlanmamı engeller ve bu durum beni daha çok endişelendirir.	1	2	3	4	5
22. Sınav sırasında bacağımı salladığımı, parmaklarımı sıraya vurduğumu fark ederim.	1	2	3	4	5
23. Sınavlardan sonra gösterdiğim performanstan daha iyisini yapabileceğimi düşünürüm.	1	2	3	4	5
24. Sınavlar sırasında duygularım dikkatimin dağılmasına neden olur.	1	2	3	4	5
25. Başarısız olursam, kendimle ilgili görüşlerim değişir.	1	2	3	4	5
26. Sınavlar sırasında bedenimin belirli yerlerindeki kaslar kasılır.	1	2	3	4	5
27. Sınavlardan önce ne kendime tam olarak güvenebilirim ne de zihinsel olarak gevşeyebilirim.	1	2	3	4	5
28. Başarısız olursam arkadaşlarımdan gözünde değerimin düşeceğini bilirim.	1	2	3	4	5
29. Önemli problemlerimden biri, bir sınava tam olarak hazırlanıp hazırlanmadığımı bilememektir.	1	2	3	4	5
30. Gerçekten önemli sınavlara girerken bedensel olarak panik halinde olurum.	1	2	3	4	5
31. Testi değerlendirenlerin, bazı öğrencilerin sınavda çok heyecanlandıklarını bilmelerini ve bu testi değerlendirirken bu durumu hesaba katmalarını isterim.	1	2	3	4	5
32. Kendi notumu söylemeden önce arkadaşlarımdan kaç aldığımı bilmek isterim.	1	2	3	4	5
33. Kırık not aldığım zaman tanıdığım bazı insanların benimle alay edeceğini bilirim ve bu beni rahatsız eder.	1	2	3	4	5
34. Sınavlar sırasında gerçekten bildiklerimi unutacak kadar heyecanlanırım.	1	2	3	4	5

EK-6

İlgili Makama,

İstanbul Okan Üniversitesi Hemşirelik Ana Bilim Dalı Hemşirelik Tezli Yüksek Lisans programı 214003036 numaralı öğrencisi olan Nilay Özenir'in , Okan Üniversitesi Etik kurulunun da onayından geçen "Üniversite sınavına hazırlanan depremzede öğrencilerin deprem sonrası travma düzeyleri ile sınav kaygıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi: Samandağ örneği " başlıklı tez çalışması kapsamında belirtilen ölçeklerin öğrencilere uygulanmasında bir sakınca bulunmamaktadır.

Samandağ İlçe Milli Eğitim Müdürü

Erdem YAŞAR
İlçe Milli Eğitim
Müdürü
Tarih

18.09.2023

EK-7

Fuat Tanhan
10.05 (Çar), 12:46
Nilay Özenir

Tümünü yanıtla

Bu iletiyi 10.05.2023 15:41 tarihinde ilettiniz

ATT00001.htm
34 KB

Deprem Sonrası Travma...
13 KB

2 ekin (47 KB) Tümünü indir

Selamlar
Ölçek ektedir.
Çalışmanızda kolaylıklar dilerim.

VAN

Bu e-posta (ve ekler) mesajı, mesajın alıcısı kısmında belirtilmiş olan kullanıcı içindir ve sadece gönderilen kişiye yöneliktir. Mesajın alıcısı – gönderilmek istendiği kişi değilseniz (yada bu e-postayı yanlışlıkla aldıysanız), lütfen doğrudan veya dolaylı olarak mesajı kullanmayınız, yollayan kişiyi bilgilendirip mesajın tüm kopyalarını sisteminizden derhal siliniz. E- posta iletiminin güvenli veya hatasız olduğunun garantisi olmadığından geç veya eksik iletim veya içerik ve bilgilerde eksiklik, kayıp, değişiklik veya virüs olabileceğinden, bu mesajın iletiminden, içerikteki hatadan, eksiklikten, doğruluğun ve gizliliğin ihlalinden veya bu yolla bilgi paylaşımı, iletimi, depolanması gibi herhangi bir kullanımdan Üniversitemiz hiçbir şekilde sorumlu değildir. Bu mesajın içeriği yazınıza ait olup hiçbir şekilde Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ne atfedilemeyeceği gibi, Üniversitemizi bağlayıcı da değildir.

This e-mail (and the attachments), is solely for the individual or the entity who has been mentioned specifically in the recipient section of the e- mail and intended solely for the addressee. If you are not the recipient of this message or the intended addressee (or if you have received it accidentally), please do not use it directly or indirectly and delete the message and all its copies from your system by notifying the sender immediately. Since safe and healthy transmission of an e-mail cannot be guaranteed and there is a possibility of delayed or incomplete delivery of a message or absence, loss, change or presence of virus in content and information, Yuzuncu Yil University is not liable for the delivery of the message; the fault and incompleteness in the content; violation of confidentiality or integrity; or sharing, transmission and storage of information via this way. The content of the message does solely belong to the writer of it and under no circumstances can be endorsed by Yuzuncu Yil University. Also, Yuzuncu Yil University does not accept any legal responsibility whatsoever for the content of the message.

EK-8

Ölçek Kullanım izni

Doç. Dr. Dilber Polat <[redacted]>
8.05 (Pzt) , 11:59
Nilay Özenir ✉

🔗 Tümünü yanıtla | 🗨

Gizliliğinizin korunmasına yardımcı olmak için bu iletideki bazı içerikler engellendi. Engellenen özellikleri yeniden etkinleştirmek için, [buraya tıklayın](#).

Bu gönderenden gelen içeriği her zaman göstermek için, [buraya tıklayın](#).

Bu iletiyi 8.05.2023 12:45 tarihinde iletiniz

Sayın Nilay Özenir,

Merhaba,

Çalışmanıza katkı sağlamaktan mutluluk duyarım. Geliştirmiş olduğum "Sınav Kaygısı Ölçeği"ni kullanabilirsiniz. Araştırmanızda başarı ve kolaylıklar dilerim.

Virüs yok: www.avast.com

Nilay Özenir <[redacted]>

Merhaba Dilber Hocam,

"Üniversite sınavına hazırlanan depremzede öğrencilerin deprem sonrası travma düzeyleri ile sınav kaygıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi: Samandağ örneği " konulu tez çalışmamda tarafınızdan güvenilirlik ve geçerlilik çalışması yapılmış olan sınav kaygı ölçeğini kullanmak için, izin ve onayınızı rica ediyorum.

Saygılarımla.

 OKAN ÜNİVERSİTESİ	İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL KARARI
--	---

Toplantı Tarihi: 10.05.2023

Toplantı Sayısı: 166

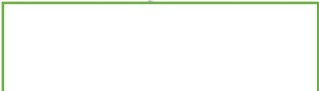
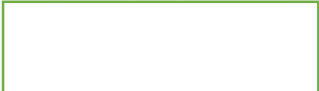
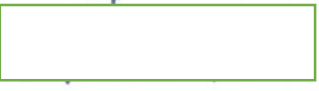
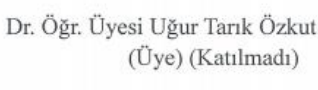
Toplantıya Katılanlar:

Prof. Dr. Mazhar Semih Başkan	(Başkan)
Prof. Dr. Ali İlker Gümüşeli	(Üye)
Prof. Dr. Fatma Çiğdem Çelik	(Üye)
Prof. Dr. Ayşe Demet Kaya	(Üye)
Prof. Dr. Tuğrul Erbaydar	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Hale Aksuna	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Uğur Tarık Özkut	(Üye) (Katılmadı)
Dr. Öğr. Üyesi Aylin Seylam Küşümler	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Özlem Yazıcı	(Üye)

Okan Üniversitesi Etik Kurulu 10.05.2023 tarihinde toplandı.

Yapılan görüşmeler sonucunda;

Karar 18-Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü – Hemşirelik Yüksek Lisans Programı’ndan **Nilay ÖZENİR**’in Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesinden **Doç. Dr. Gülzade UYSAL** danışmanlığında “Üniversite Sınavına Hazırlanan Depremzede Öğrencilerin Deprem Sonrası Travma Düzeyleri ile Sınav Kaygıları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi: Samandağ Örneği” başlıklı çalışmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliğiyle karar verildi.

	Prof. Dr. Mazhar Semih Başkan (Başkan)	
		
Prof. Dr. Ali İlker Gümüşeli (Üye)	Prof. Dr. Fatma Çiğdem Çelik (Üye)	Prof. Dr. Ayşe Demet Kaya (Üye)
		
Prof. Dr. Tuğrul Erbaydar (Üye)	Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Hale Aksuna (Üye)	Dr. Öğr. Üyesi Uğur Tarık Özkut (Üye) (Katılmadı)
		
Dr. Öğr. Üyesi Aylin Seylam Küşümler (Üye)	Dr. Öğr. Üyesi Özlem Yazıcı (Üye)	

